

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 012 Дошкільна освіта

**«ПІДГОТОВКА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В
УМОВАХ НУШ»**

Виконала:
студентка II курсу магістратури, 24-А групи
Спеціальності 012
«Дошкільна освіта»
Маслак Катерина Вікторівна

Науковий керівник:
к. пед. н., доцент
Турчина Ірина Станіславівна

Роботу подано до розгляду «___» _____ 2021 року.

Студентка

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засідання кафедри *дошкільної та початкової освіти* протокол № _____ від «___» _____ 2021 р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри

_____ (підпис)

Турчина І. С.

_____ (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ НУШ	8
1.1 Аналіз нормативно-правових документів у контексті підготовки дітей дошкільного віку до навчання в умовах НУШ	8
1.2. Психолого-педагогічні особливості дітей старшого дошкільного віку	15
1.3. Проблема підготовки дітей дошкільного віку до навчання в умовах НУШ у психолого-педагогічній літературі	21
Висновки до 1 розділу	30
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИ І ПРИЙОМИ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ НУШ	33
2.1. Констатувальний етап педагогічного експерименту.....	33
2.2. Методичні рекомендації щодо підготовки дітей дошкільного віку до навчання в умовах НУШ	43
Висновки до 2 розділу	58
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ	61

ВСТУП

Актуальність дослідження. Одним із головних завдань, поставлених перед закладом дошкільної освіти, є підготовка дітей старшого дошкільного віку до шкільного навчання. Умовою успішного навчання є розвиток у дітей навичок навчальної діяльності.

Проблема підготовки дітей до навчання у школі розглядається в нормативно-правових документах, зокрема в Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», проекті Концепції розвитку дошкільної освіти в Україні, Базовому компоненті дошкільної освіти тощо.

Підготовка дітей до школи – це комплексний, багатогранний процес, який охоплює всі сфери життя дитини. При його вирішенні прийнято виділяти ряд аспектів. По-перше, розвиток особистості дитини та її пізнавальних процесів, що лежать в основі успішної навчальної діяльності в майбутньому, і, по-друге, необхідність навчання початковим шкільним умінням та навичкам, таким, як елементи письма, читання, лічби.

Перший аспект відображає психологічну готовність до школи. Ряд вчених вважає, що не всі діти на момент вступу до школи досягають того рівня психологічної зрілості, який би дозволив їм успішно перейти до шкільного навчання. У таких дітей, як правило, відсутня навчальна мотивація, низький рівень довільної уваги та пам'яті, недостатньо розвинене словесно-логічне мислення, способи навчальної роботи сформовано неправильно, розвиток самоконтролю на низькому рівні, моторика недорозвинена, слабкий мовленнєвий розвиток.

Другий аспект проблеми відображено у дослідженнях, спрямованих на дослідження формування у дітей дошкільного віку певних умінь та навичок, необхідних для навчання у школі. Цей підхід отримав у психології та педагогіці потужний розвиток у зв'язку з питанням про можливість навчання у школі з більш раннього віку.

Проблема готовності до шкільного навчання розглядалася в доробках психологів, педагогів, вчителів-методистів, таких як: М. Богуш, Л. Божович, Л. Венгер, Г. Вітцлак, О. Главник, Н. Гуткіна, Л. Іщенко, З. Карпенко, О. Ляшенко, С. Максименко, К. Максименко, М. Маргітич, В. Мухіна, Р. Овчарова, Н. Черепаня та ін.

Актуальність проблеми зумовила вибір теми кваліфікаційної роботи: «Підготовка дітей дошкільного віку до навчання в умовах НУШ».

Об'єкт дослідження – готовність дітей дошкільного віку до навчання у школі.

Предмет дослідження – методи і прийоми, спрямовані на підвищення готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі в умовах НУШ.

Мета дослідження – розробити та теоретично обґрунтувати методи і прийоми, спрямовані на підвищення готовності дітей дошкільного віку до навчання в умовах НУШ.

У дослідженні передбачається розв'язання таких **завдань** :

- аналіз нормативно-правових документів у контексті підготовки дітей дошкільного віку до навчання в умовах НУШ;
- дослідження проблеми підготовки дітей дошкільного віку до навчання в умовах НУШ у психолого-педагогічній літературі;
- експериментальне вивчення рівнів сформованості готовності до шкільного навчання у дітей дошкільного віку;
- розробка методичних рекомендацій щодо підготовки дітей дошкільного віку до навчання в умовах НУШ.

Для реалізації поставлених завдань було використано наступні **методи дослідження**:

- а) *теоретичні* – аналіз нормативно-правових документів у галузі освіти, психолого-педагогічної, науково-методичної літератури, Інтернет-ресурсів з метою визначення поняття готовності до шкільного навчання;

б) *емпіричні* – діагностичні методи (бесіди, тестування, педагогічне спостереження), констатувальний експеримент для виявлення реального стану сформованості готовності до шкільного навчання у дітей дошкільного віку;

в) *статистичні* – кількісний та якісний аналізу результатів діагностичних процедур.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що результати дослідження можуть бути використані у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти, а також студентами, магістрантами під час написання курсових і магістерських робіт, вихователями закладів дошкільної освіти, вчителями початкових класів закладів загальної середньої освіти, батьками дітей старшого дошкільного віку.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження магістерської дипломної роботи викладено в доповідях та обговорено на науково-практичних конференціях, зокрема:

- Всеукраїнська науково-практична конференція «Синергія формальної, неформальної та дуальної освіти майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти», м. Чернігів, 11 – 12 червня 2021 року,
- Міжнародна науково-практична конференція «Особистість, сім'я і суспільство: питання педагогіки та психології», м. Львів 26 – 27 листопада 2021 р.

Публікації:

1. Маслак К. Підготовка дітей старшого дошкільного віку до навчання в умовах НУШ. Збірник матеріалів науково-практичної конференція «Особистість, сім'я і суспільство: питання педагогіки та психології» м. Львів 26- 27 листопада 2021 р.

2. Маслак К. Методи і прийоми підготовки дітей дошкільного віку до навчання в умовах НУШ. Український психолого-педагогічний науковий збірник. № 24 (24) 2021 р.

3. Компаративістика в дошкільній та початковій освіті: навч. посібн. для здобувачів вищ. освіти / упорядн.: Гавриленко Т., Бурковець В., А. Зацаринна та ін.; наук. ред. Гавриленко Т. Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2021. 120 с. (К. Маслак підрозділ 2.1).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Кількість використаних джерел – 78. Загальний обсяг роботи – 83 сторінки, обсяг основного тексту – 60 сторінок.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ НУШ

1.1 Аналіз нормативно-правових документів у контексті підготовки дітей дошкільного віку до навчання в умовах НУШ

Трансформаційні процеси, які відбуваються у сучасній освіті, потребують пошуку шляхів реалізації неперервності освіти, а саме наступності дошкільної та початкової ланок.

Дошкілля – перший етап у становленні особистості людини як громадянина. У Законі України «Про освіту» зазначено, що останній рік перед школою є обов’язковим для підготовки дітей дошкільного віку. Вступ до школи – період життя дитини, у процесі якого змінюється провідна діяльність, змінюються стосунки з оточуючими людьми, її спосіб життя, соціальна роль, поведінка та статус. Мета дошкільної освіти полягає у «забезпеченні цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок» [31].

Законом України «Про дошкільну освіту» визначено обов’язковість дошкільної освіти як «складової частини системи безперервної освіти» [30], що передбачає посилення зусиль суспільства до підготовки дітей до шкільного навчання. Одним з принципів дошкільної освіти є наступність та перспективність дошкільної та початкової освіти.

На нашу думку, забезпечення наступності можливе, по-перше, за такої організації освітнього процесу, коли засвоєння знань, формування навичок, умінь і компетенцій має безперервний, систематичний характер; по-друге, через інтеграцію навчальних предметів, через вивчення «наскрізних» тем, завдяки яким формуються ключові компетенції та навички XXI століття; по-

третє, завдяки психологічному комфорту дитини під час переходу від одного рівня освіти до іншого.

Згідно з проєктом Концепції розвитку дошкільної освіти в Україні дошкільна освіта є стартом в особистісному розвитку дитини, платформою для її подальшого поступу. Серед викликів, які постають перед освітньою спільнотою, нагальною є потреба в оновленні змісту дошкільної освіти внаслідок відсутності наступності між дошкільною та початковою освітою в контексті освітньої реформи [50]. Тому мета вихователів закладів дошкільної освіти – сформувати у дітей відповідні компетентності, необхідні для успішного навчання у школі.

Державним стандартом дошкільної освіти є Базовий компонент дошкільної освіти (2021 р.) (далі БКДО), який сприяє реформуванню дошкільної освіти з урахуванням наступності між дитячим садком та школою.

Основні принципи БКДО: право дитини на самовираження та активну участь в освітньому процесі; право кожної дитини на повноцінну дошкільну освіту; формування економічної та екологічної свідомості та відповідальності за свої дії; співпраця всіх дотичних до дошкільної освіти установ, а також психологічної, соціальної та медичної служб у дошкільних закладах освіти [4, с. 4].

Відповідно до БКДО наступність між дошкільною та початковою ланкою реалізується завдяки «узгодженості та цільовій єдності в розвитку дитини на етапі дошкільної та початкової освіти; визначенню спільних для дошкільної та початкової освіти принципів, підходів, намірів та адекватних віковим закономірностям дитини провідним видам діяльності, які спрямовують розвиток дитини; використанню форм та методів педагогічної роботи, які відповідають віку дітей; послідовному збагаченню результатів освіти, які висвітлено у формуванні компетентностей дитини дошкільного та молодшого шкільного віку» [4, с. 35].

Важливим є формування ігрової самостійності дитини, що дозволяє зберегти субкультуру дошкільного дитинства, адже ігрова діяльність є провідною у дошкільному віці. Окрім цього, необхідно збагачувати індивідуальний досвід, який здобула дитина у комунікативній, мовленнєвій, здоров'язбережувальній, господарчо-побутовій, мистецько-творчій, пізнавально-дослідницькій діяльності [4, с. 35].

У дошкільному віці закладаються компетентності, які є базовими для всього життя людини. Завдяки розвитку емоційних, інтелектуальних, вольових якостей та процесів, досягнення відповідної до цього віку психофізіологічної / тілесної та психологічної зрілості дитина може перейти до шкільного навчання, опанувати нову соціальну роль учня [4, с. 35].

Дитячий садок та школа – складові системи освіти. Їхнє завдання, створити умови для якісного психолого-педагогічного супроводу, який дає можливість дитині не тільки долати труднощі, що виникають у неї, а й попереджати їх. Велике значення має об'єднання фахівців у наданні своєчасної допомоги – медичних працівників та дитячої поліклініки та корекційно – психологічна підтримка дитячого садка та школи.

Безпосередньою ланкою в роботі з дітьми є мобілізація зусиль у роботі із сім'єю дитини. Спадкоємність між дошкільною установою та школою – багатостороння проблема, яка потребує продуктивного діалогу всіх зацікавлених суб'єктів.

Формування у дитини пізнавальних інтересів, від яких залежить її загальний розвиток – першорядне завдання дошкільного закладу. Відповідно, методи роботи в дитсадку відрізняються від методів, які використовуються вчителями в школі. У дитячому садку система навчання підлаштовується під дитину. Вся діяльність здійснюється в залежності від інтересів дитини, її переваг та потреб. У дитячому садку не наголошують на неуспішності дитини, навчання ведеться в ігровій формі, поступово. Навпаки, у школі дитині треба підлаштовуватися до системи навчання [4, с.10].

На момент вступу до школи дитина має бути психологічно готова до нових реалій і основне завдання педагога полягає в наданні їй підтримки. Це допомога у встановленні особистісного ставлення до однолітків, тобто здатність бачити в них рівноправну собі особистість, з тими самими почуттями та думками. Допомога у налагодженні контактів з незнайомими дітьми молодшого та старшого віку та залучення до заходів з іншими дітьми. Реалізація вміння мирного врегулювання конфліктів, контроль своїх дій, виховання в дітей віком толерантності (терпимості).

У школі першокласники стикаються зі зміною свого соціального статусу. Близькі стосунки з вихователями, емоційний комфорт, який вони відчували у дитячому садку, змінюються розпорядком, упорядкованістю, стандартизацією їхньої особистості. У школі різко знижується неформальне спілкування з дітьми, рольові функції дитини фіксовані, з учителем ще сформувалися довірчі відносини.

Якщо дитину раніше віддати до школи, в неї не розвинеться психологічна готовність до навчання в школі. Найкраще організувати їй цікаву і різноманітну діяльність, у якій дитина навчалася взаємовідносинам з однолітками й дорослими; де б розвивався та збагачувався ігровий досвід та мала можливість займатися улюбленими заняттями: співати, танцювати, малювати, конструювати, займатися спортом. Це буде її психологічної підготовки до школи.

При вступі до школи, навіть у семирічному віці, дитина, яка не пройшла відповідний шлях біологічного розвитку мозку виявляється не готовою психологічно до шкільного навчання, переживає складнощі в процесі адаптації до шкільних правил та особливостей навчального процесу.

Розглянемо основні напрями, за якими йде підготовка до школи.

Загальний розвиток. До моменту вступу до школи дитина повинна мати певний рівень загального розвитку. Насамперед це достатній рівень розвитку пам'яті, уваги та особливо інтелекту. А також багаж знань і

уявлень, і вміння, як кажуть психологи, діяти у внутрішньому плані, тобто обробляти деякі дії в розумі.

Наступний напрямок – розвиток самоорганізованості, здатності довільно керувати собою. Дошкільнята досить яскраво сприймають те, що відбувається, і легко переключають увагу, у них хороша пам'ять, але свідомо керувати нею вона ще добре не навчилася. Вони можуть на довгий час і в деталях запам'ятати якусь подію чи розмову дорослих, яка привернула їхню увагу, але сконцентрувати свою увагу на діяльності, яка не викликає інтересу, їм буває часом складно. Це вміння дитина має розвинути на момент вступу до школи. Так само як і вміння ширшого плану – виконувати не лише ті завдання, які цікаві дитині в цей момент, але й ті, які необхідно виконати до певного терміну, навіть якщо не хочеться їх виконувати.

Третім напрямом для підготовки до школи є розвиток мотивів, які спонукають до навчання. Але не той інтерес до школи, властивий майже всім дошкільникам до кінця перебування у дитячому саду, а глибокий і серйозний мотив, завдяки якому діти прагнуть висловлювати готовність до отримання нових знань.

Крім формування мотивів для отримання знань, вихователям, разом із сім'ями вихованців, необхідно ще й прищеплювати дітям позитивне ставлення до школи.

Робота вихователя у цьому напрямі побудована на реалізації трьох завдань:

- організація з дітьми такої діяльності, при якій у них створювалося правильне розуміння про школу;
- розвиток позитивних емоцій у зв'язку з швидким приходом у школу;
- становлення досвіду навчальної діяльності.

На сьогодні існує велика кількість різноманітних видів програм дошкільного виховання, які передбачають розвиток у дітей тією чи іншою мірою рівні готовності до навчання у школі.

Розглянемо деякі з них.

Освітня програма «Дитина» створена для вихователів, батьків та інших осіб, залучених до виховання та навчання дітей від 2 до 7 років. Програма «Дитина» оновлена відповідно до Державного стандарту дошкільної освіти України та рекомендована МОН [58].

Головними принципами програми є гуманізація освітнього процесу, інтеграція, системність і комплексність. У програмі звертається увага на використання таких форм і методів роботи як колективні, групові, індивідуальні з переважанням індивідуальної роботи з дітьми усіх вікових груп, особливості використання різних видів діяльності з дітьми певного віку. Документ пов'язаний з народною педагогікою, її традиціями, національним і світовим мистецтвом, фольклором.

Представлено зміст освітньо-виховної роботи з дітьми віком від 2-х до 7 років. Розділи програми логічно пов'язано, зміст матеріалу подано від простого до складного, передбачено цілісний і гармонійний розвиток особистості дитини протягом періоду дошкільного дитинства.

Серед особливостей змісту виділяється гармонійний розвиток дитини, а не цілеспрямована підготовка до школи, гармонійне поєднання традиційних та нетрадиційних форм роботи, інтеграція різних видів діяльності [32].

Комплексна програма «Українське дошкілля» теж містить програмовий матеріал, спрямований на підготовку дитини до школи. Освітня лінія «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» у напрямках «Сенсорні еталони»; «Елементарні математичні уявлення» передбачає підготовку дітей старшого дошкільного віку до школи шляхом розв'язання завдань з народної математики.

Окрім цього, у програмі передбачено підготовку дитини до письма та підготовку до навчання грамоти як важливих складників мовленнєвого розвитку дитини. Акцентовано увагу на мовленнєвому розвитку дітей

старшого дошкільного віку у зв'язку з обов'язковістю дошкільної освіти для цього вікового періоду [9].

У програмі «Впевнений старт» забезпечено оптимальність фізичних та розумових навантажень, що пов'язано зі збереженням здоров'я дітей, фокусуванням уваги на їх фізичному та соціальному благополуччі, покращення психо-емоційного стану дитини [65].

Мета програми полягає в організації таких специфічних видів дитячої діяльності, які сприятимуть накопиченню досвіду взаємодії старшого дошкільника з соціальним та природним оточенням, допоможуть сформувати певні життєві компетентності, сприятимуть психологічній зрілості.

Програма «Впевнений старт» побудована на діяльнісному підході. Робота вихователя має бути спрямована на організацію життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку відповідно до таких видів діяльності, як ігри, спілкування, образотворча діяльність, художньо-естетична та ін.

У програмі представлено засоби особистісного розвитку дошкільників, які, на нашу думку, є підготовкою до навчання у школі: карта активностей; робота у малих групах, наприклад «4x4»; створення ситуації вибору; створення і вирішення проблемних ситуацій; використання прийомів активного слухання і спілкування, таких як діалог, полілог; самопрезентація діяльнісних здобутків; презентація себе «Хочу сказати» тощо.

Програма зорієнтована на те, що вихователь може спланувати власну педагогічну діяльність, спираючись на прогнозований кінцевий результат («Що мають засвоїти діти?») [65].

Отже, підготовка дитини до школи на належному рівні значною мірою впливає на успішність її навчання у школі. Визначальне значення готовності до засвоєння шкільної програми мають власними силами вміння і навички, а рівень розвитку пізнавальних процесів і пізнавальної діяльності дитини, особливості розвитку його інтересів і мотивів. Забезпечення наступності і

перспективності в освітньому процесі між дошкільною і початковою освітою підтверджується Концепцією розвитку дошкільної освіти, Законом України «Про дошкільну освіту», Державним стандартом початкової освіти, Базовим компонентом дошкільної освіти та освітніми програмами.

1.2. Психолого-педагогічні особливості дітей старшого дошкільного віку

У старшому дошкільному віці в психіці дитини продовжують розвиток пізнавальні психічні процеси. Увага, пам'ять, сприйняття тощо стають довільними, дитина здатна контролювати свою поведінку, у неї змінюється уявлення про себе, відбуваються зміни у самосвідомості, самооцінці. Важливою зміною діяльності старшого дошкільника є поява довільності поведінки [20 с. 237].

Діти дошкільного віку характеризуються стрімким розвитком, змінами у функціонуванні організму, зокрема нервової, ендокринної системи, опорно-рухового апарату, а також серцево-судинної системи. На цьому етапі розвитку у дитини спостерігається стрімкий ріст, збільшення у вазі, починаються зміни в пропорціях тіла. Найголовніше у цьому віці – це зміни, що відбуваються у процесах вищої нервової діяльності.

Мозок дитини у віці шести років схожий за своїми показниками з мозком дорослої людини. Це період розвитку, коли дитина, досягнувши віку 5-7 років, готова до того, щоб перейти на новий щабель свого розвитку. На новому етапі розвитку дитини передбачаються активніші розумові навантаження, фізичні навантаження, які зумовлені початком навчання у школі.

У цей період продовжують вдосконалюватися всі сторони мовлення дитини. Вона правильно вимовляє звуки рідної мови, її словниковий запас

стає достатнім для повноцінного спілкування, дитина правильно використовує граматичні форми, висловлювання стає виразнішим, точнішим.

Спілкування з однолітками та дорослими стає провідною потребою дитини старшого дошкільного віку. Спілкування дошкільника з дорослими набуває позаситуативно-особистісної форми. Світ людей, правила поведінки, природні явища – основний зміст такого спілкування, при цьому дорослий виступає носієм соціальних норм, правил, соціальних контактів та є людиною, яка відкриває дитині природу світу. Для цієї форми спілкування характерна потреба у взаєморозумінні і співпереживанні [29, с. 67].

Особистісний розвиток дитини старшого дошкільного віку передбачає освоєння і появу нового: знань, якостей, потреб. Тобто відбувається формування інтелектуальної, емоційної, моральної, вольової сторін особистості дитини. Психологи Л. Виготський і О. Запорожець зауважували, що у старшого дошкільника відбувається перехід від ситуативної поведінки до діяльності, яка підпорядкована соціальним нормам. У цьому віці на заміну пізнавальному типу спілкування дитини з батьками та іншими людьми приходить особистісний, пов'язаний з виявленням зацікавлення людськими стосунками. Дитина розуміє, що подобається і не подобається в її діях дорослим, може правильно оцінити свою поведінку і вчинки, якості власної особистості. У період дошкільного дитинства відбувається формування самооцінки – регулюючої поведінки дитини, яка є одним з важливих мотивів діяльності, що значною мірою визначає її активність особистості [41, с. 50]. Регуляція поведінки людини відбувається за допомогою самооцінки:

- спонукає до скоєння вчинків чи зупиняє їх;
- захищає особистість людини від руйнівного проникнення наднегативних оцінок, несумісних із самоповагою;
- мобілізує чи блокує дії;
- є фактором успішності діяльності: знання своїх сил та можливостей спонукає людину до їх використання, таким чином, задається програма

зростання особистості [41, с. 50]. Від думки педагогів та батьків, значною мірою залежить критерії, які дитина використовує при самооцінці.

У визначенні самооцінки дітей є два види помилок. Занижена самооцінка буває, коли дорослі прагнуть зробити узагальнюючі, негативні висновки щодо окремих вчинків дітей та про її особистість загалом. Інша помилка – завищена самооцінка, коли навіть незначний успіх дитини відносять до видатних і значущих досягнень та якостей її особистості.

Зазвичай підвищена самокритичність у дитини із заниженою самооцінкою, вона не вірить у себе, не докладає належного старання там, де могла б досягти успіху. А дитина із завищеною самооцінкою, навпаки, переоцінює свої можливості та сили і теж не дуже старається.

Старший дошкільник починає турбуватися про близьких, намагається зробити так, щоб захистити їх від хвилювання, засмучення. Дитина навчається стримувати свої почуття, особливо їх бурхливий та емоційний вияв. У 5-6 років їй вдається стримати плач, не показувати страху тощо. Старший дошкільник може передати свої переживання, використовуючи міміку, жести, інтонацію, погляд [29, с. 67].

Дитини старшого дошкільного віку продовжує займатися конструюванням, ліпленням, малюванням. Проте для цього віку характерним є формування елементів трудової діяльності, у процесі якої дитина розуміє її необхідність і суспільну значущість.

Діти цього віку можуть більше допомагати дорослим, адже мають сформовані навички самообслуговування, вони вміють працювати в природі, виготовляти вироби. Старшим дошкільникам можна надавати не лише доручення, але й зобов'язати їх виконувати постійні обов'язки: прибирання іграшок, догляд за квітами, вологе витирання пилу тощо. Дитина буде бачити результати своєї праці і радітиме від того, що робить корисну для всіх справу.

У дошкільному віці засвоюються елементи навчальної діяльності: опановуючи нові знання, дитина розвивається, змінюється [41, с. 50].

У віці 5-6 років дитина може визначати цілі для себе та своєї поведінки. Це новоутворення називається довільність психічних процесів, і воно має значний вплив як на подальше навчання, так і на подальший психічний розвиток. Бо вміння підпорядковуватися правилам та інтересам групи, вимогам вчителя потребує довільності поведінки. Дитина повинна вміти працювати за правилом, зразком чи інструкцією, контролюючи свою поведінку. Цьому сприяє гра, особливо гра за правилами, під час якої дитина намагається як слідувати за зразком, так і контролювати себе. Дорослішаючи, дошкільник починає звільнятися від ігрової ситуації. Він суворіше ставиться до виконання правил гри, намагаючись точно їх дотримуватися і не порушувати. Цікавим є той факт, що дошкільники прагнуть продовжити гру, навіть якщо набридло в неї грати, вони вбачають у цій рутинній ігровій діяльності певне задоволення [70, с. 212].

Старший дошкільний вік – є піковим для пізнавальної активності. Дитина прагне опанувати і матеріал, відповідний її віку і той, який не може поки що правильно осмислити. «Хочу все знати!» – своєрідний девіз дитини 5-6 річного віку. Проте дитині не вистачає можливостей для переробки інформації, їй не вдається впоратися з її кількістю. Це може спричинити перевантаження свідомості дитини.

Виникнення пізнавальних інтересів починається з ігор, спілкування з оточуючими, але їх остаточне формування відбувається у процесі навчання, коли засвоєння знань стає як метою, так і результатом діяльності. Дитина п'ятирічного віку має цілий арсенал способів пізнання: власні дії, досвід, слово дорослих, книжки, телевізор, Інтернет та ін. [70, с. 213].

У старших дошкільників інтенсивно розвивається словесна пам'ять. Запам'ятання вербального матеріалу відбувається на такому ж високому рівні, як і наочного. У школі словесний матеріал має важливу роль, тому

необхідно зацентувати увагу на розвитку словесної пам'яті, як важливої умови успішного навчання.

Розвиток мисленнєвих операцій (аналізу, синтезу, порівняння, класифікації та ін.) у старшого дошкільника сприяє усвідомленому сприйняттю відомостей про світ і вмінню розуміти його. Дитина вчиться зіставляти факти, послідовно міркувати, робити висновки, узагальнювати, порівнювати, виділяти загальне та різне, класифікувати тощо.

На кінець дошкільного віку у дитини відбувається розвиток понятійного, або логічного, мислення. Дитина цікавиться як явищами, які вона бачить перед собою, так і узагальненими властивостями предметів оточуючого середовища, причинно-наслідковими зв'язками тощо. Старший дошкільник виявляє цікавість до технології виготовлення різних предметів, може відокремити безпосередньо побачене, проаналізувати, узагальнити матеріал, зробити висновки [78, с. 60].

У старшому дошкільному віці, який є сензитивним для морального розвитку, закладаються основи моральної поведінки. Джерелом правил для дитини виступає значимий для неї дорослий. Проте цю роль може зайняти і вона сама. Її активність щодо дотримання прийнятих правил стає вищою. З часом старший дошкільник не тільки отримує інформацію, але вже враховує моральні оцінки, починає усвідомлювати з цього погляду послідовність своїх вчинків, може прогнозувати оцінку своїх дій з боку дорослого. Порушення моральних правил дитина може відчувати і без дорослого, оскільки тут починають діяти процеси інтеріоризації. Старші дошкільники не лише засвоюють норми та правила поведінки, а й оцінюють свої власні вчинки та дії інших осіб із цих позицій.

У цьому віці формується моральне обличчя дитини, яке виявляється у подальшому житті [70, с. 213]. Дитина починає розуміти етичні норми поведінки, прийняті у суспільстві та намагається слідувати їм.

Дошкільний вік сприятливий для розвитку всіх сфер психіки дитини. Відбувається освоєння ігрової, трудової, продуктивної, побутової, комунікативної діяльності. Підсумком розвитку всіх видів діяльності є оволодіння моделюванням і становлення довольної поведінки.

У старшого дошкільника формується механізм зіставлення дійсності, що сприймається, і слів вихователя, і це знижує здатність до навіюваності. Діти можуть відстоювати свою думку, вони розуміють комічне. У дитини змінюються її уявлення про себе (образ – я), вона усвідомлює ставлення інших до себе [70, с. 213].

Базові якості особистості, які повинні сформуватися у дитини на початок шкільного навчання – це довольність, самостійність, креативність, самосвідомість, самоствавлення, самооцінка [19].

Дитина починає вимагати до себе поваги та визнання своїх досягнень з боку дорослих, вона все частіше намагається взятися за серйозні та важливі, на її думку, справи, якими займаються дорослі, з'являється необхідність визнання серед однолітків.

Діти старшого дошкільного віку починають виявляти інтерес до групових форм діяльності. Поряд із цим починає формуватися прагнення до лідерства, бажання бути у всьому першим і найкращим.

У цьому віці активно розвивається пізнавальна діяльність: дитина прагне дізнатися, як улаштовані предмети, навіщо вони призначені, прагне встановити причинно-наслідкові зв'язки між явищами дійсності. Старшому дошкільнику вже доступне прийняття навчального завдання: він розуміє, що виконує якусь дію для того, щоб навчитися робити її правильно.

До 6-7 років дитина вже здатна використовувати засвоєний спосіб дії в нових умовах, порівняти свій результат із зразком, побачити розбіжності. Розвивається мотивація поведінки. Істотно покращується здатність оцінювати власну діяльність. У віці 5,5-7 років з'являється довольне

запам'ятовування: діти починають свідомо багаторазово повторювати те, що слід запам'ятати.

Отже, старший дошкільний вік – етап психічного розвитку віком від 5 до 7 років, який характеризується якісними новоутвореннями. Для дітей дошкільного віку 5-7 років характерно переважання суспільно значимих мотивів перед особистісними мотивами.

Старший дошкільний вік характеризується інтенсивним розвитком вищих психічних функцій. Розвивається наочно-образне мислення, довільне запам'ятовування, уява перетворюється на внутрішню діяльність дитини. Самооцінка досить адекватна, що дозволяє дитині 5-7 років об'єктивніше оцінювати результат своєї діяльності.

Пізнавальний розвиток дошкільнят пов'язують із активним розвитком пізнавальних психічних процесів – уваги, пам'яті, мислення, сприйняття, уяви, мовлення. Збагачення когнітивної сфери дитини дошкільного віку спирається на гру та активне пізнавальне спілкування із дорослими.

1. 3. Проблема підготовки дітей дошкільного віку до навчання в умовах НУШ у психолого-педагогічній літературі

Початкова школа є фундаментом для реалізації нових завдань сучасної освіти, адже в цей період відбувається опанування системою наукових понять. Це перша сходинка у розвитку інтелектуальних здібностей, творчості, самостійному пізнавальному пошуку. Тому змінюються і функції закладів дошкільної освіти. Нова роль закладу дошкільної освіти визначається насамперед потребою підготовки дітей до навчальної діяльності [11, с. 158].

Під готовністю до шкільного навчання розуміється необхідний і достатній рівень психічного розвитку дитини для засвоєння шкільної навчальної програми в умовах навчання в колективі однолітків [17, с. 6].

Поняття «готовність до шкільного навчання» вперше було запропоновано О. Леонт'євим. Автор пов'язував його з розвитком у дітей здатності управляти своєю поведінкою [42, с.27].

Л. Божович звертала увагу на значущість сформованості такого новоутворення старшого дошкільного віку, як «внутрішня позиція школяра». За її переконанням, це основний критерій готовності дитини до школи, який сприяє успішному навчанню. Вчена виділяла два основні параметри готовності до навчальної діяльності – інтелектуальну та особистісну. Інтелектуальна готовність – це певний рівень розвитку інтелектуальної сфери та здатності дитини до довільного регулювання пізнавальної діяльності. Особистісна ж готовність виявляється у позитивному ставленні до освітньої установи, до навчання, до педагога та себе як до учня. Вона передбачає формування «внутрішньої позиції школяра» – дитина починає мріяти про школу і висловлювати бажання вчитися. При цьому готового до навчання у школі дошкільника приваблюють не лише зовнішні атрибути шкільного життя (шкільне приладдя, оцінки), але й процес навчання (вирішення завдань, написання букв, навчання читати), який сприймається дитиною як серйозна змістовна діяльність, що призводить до певного результату, важливого для самої дитини та оточуючих [13, с.28].

У процесі переходу від дошкільного до молодшого шкільного віку значущою є психологічна перебудова особистості дитини, тобто формування готовності до нової соціальної ролі – школяра. Такі науковці, як Б. Ельконін, Т. Кондратенко, Н. Черепаня, Й. Шванчара, Л. Федорович та ін., визначають неготовність до статусу школяра як одну з причин неуспішності.

Як уже було зазначено вище, вчені пов'язують феномен готовності дитини до школи з тими новоутвореннями, які з'являються в кінці

дошкільного віку. Л. Божович звертала увагу, що вільний час, який дитина проводила в іграх та цікавих для неї видах діяльності, змінюється на життя, де дитина відчуває свою відповідальність. Дошкільник зобов'язаний відвідувати школу, вчити уроки, дотримуватись шкільного розпорядку, виконувати правила поведінки, опановувати знання й уміння [13, с. 6]. Тому дитина старшого дошкільного віку повинна мати відповідний рівень розвитку пізнавальних інтересів, має бути готова до зміни статусу, хотіти навчатися, бути вмотивованою.

В. Мухіна поряд із розвитком процесів мислення дитини визначає значущість сформованості грамотних та чітких знань, які повинен мати майбутній першокласник. У компоненти інтелектуальної готовності вона включає пам'ять в якості одного з процесів пізнання, проте зазначає, що у дошкільному дитинстві пам'ять дитини переважно є мимовільною [51, с. 85].

Н. Черепаня наголошує, що рівень фізіологічного розвитку і соматичне здоров'я дитини, її психічне самопочуття і морфологічний розвиток організму є невід'ємною частиною готовності до навчання [76, с. 227].

О. Леонт'єв, О. Люблинська, В. Мухіна визначали готовність дитини до шкільного навчання як комплекс якостей, що утворюють її уміння вчитися. У це поняття вони включали розуміння дошкільником змісту навчальних задач, їх відмінності від практичних, усвідомлення способу виконання дії, навички самоконтролю і самооцінювання, розвиток вольових якостей, уміння спостерігати, слухати, запам'ятовувати, вирішувати поставлені проблеми [52, с. 24].

Згідно Н. Соколовської, готовність до НУШ – системна характеристика розвитку дитини старшого дошкільного віку, яка проявляється у сформованості компетенцій. Ці компетенції формують шляхом прищеплення ціннісного ставлення до оточення й довкілля, розвивають за сприятливих умов у різноманітних ситуаціях життєвого досвіду та спілкування, в які включена дитина в сім'ї та суспільному вихованні [70].

Звернемо увагу на те, що про готовність можна говорити як з психологічної так й педагогічної точок зору. Розглянемо обидві.

Психологічна готовність дитини до шкільного навчання – це один із важливих підсумків психічного розвитку особистості в період дошкільного дитинства [32, с.12].

У сучасній психології не існує єдиного визначення шкільної зрілості. О. Анастасі пояснює поняття «шкільної зрілості» як «опанування вміннями, знаннями, здібностями, мотивацією та іншими необхідними для оптимального рівня засвоєння шкільної програми поведінковими характеристиками» [68, с.31]. І. Шванцара визначає поняття «шкільної зрілості» як досягнення такого розвитку, коли дитина «стає здатною приймати участь у шкільному навчанні» [21, с.31].

Науковцем визначено компоненти готовності до школи – розумовий, соціальний, емоціональний.

Д. Ельконін та А. Венгер психологічну готовність дитини до школи вбачають у:

- інтелектуальній готовності форм мислення;
- творчій уяві;
- присутності уявлень про природні й соціальні явища;
- вольовій готовності (довільність);
- мотиваційній готовності (бажання бути учнів, дізнаватися нове);
- особистісній готовності (прагнення до отримання нового статусу школяра);
- соціально-психологічній готовності (вчитель – значущий дорослий, сформованість комунікативних навичок) [76, с. 227].

О. Бугрименко, К. Політова психологічну готовність визначають як довільність дій та поведінки дошкільника, контроль власної рухової активності, дотримання вказівок дорослих, аналіз зразка, відповідний рівень розвитку мислення і мовлення, бажання йти до школи та ін. [75, с. 422].

І. Дубровіна поняття «психологічна готовність дітей до шкільного навчання», «психологічна готовність до школи» і «шкільна зрілість» вживає як синонімічні, протиставляючи їм дефініцію «шкільна незрілість». Вчена визначає такі причини шкільної незрілості, як недостатня функціональна готовність, недозрілість нервово-психічних функцій і певних структур мозку, невідповідність завданням шкільного навчання. Неготовність проявляється в слабкості дрібної моторики, недостатності довільності. Такі діти не вміють слухати дорослих, дотримуватись вказівок, не можуть працювати за відповідними правилами, у них недостатньо розвинене мовлення, пізнавальні потреби, не сформована внутрішня позиція школяра [64].

Є. Бугрименко, В. Кукушкіна переконані, що готовність дитини до шкільного навчання визначається рівнем її морфологічного, функціонального і психічного розвитку, при якому вимоги будуть адекватними і не спричинять погіршення здоров'я дошкільника [77, с. 228].

О. Запорожець впевнений, що готовність до навчання в школі «є цілісною системою взаємозалежних якостей дитячої особистості, зокрема особливості її мотивації, рівня розвитку пізнавальної, аналітико-синтетичної діяльності, ступеня сформованості механізмів вольової регуляції дій тощо» [12, с.19].

Розглянемо основні компоненти готовності дитини до школи.

Особистісна соціально-психологічна готовність. Діти повинні мати соціальні вміння і навички, щоб бути успішними в сучасному суспільстві: встановлювати і підтримувати контакти з соціумом, діяти в команді, правильно будувати відносини з іншими людьми, виявляти повагу до однолітків і дорослих, вміти вирішувати конфлікти. Дитинство – період життя, під час якого відбувається розвиток особистості, становлення як повноцінного члена людського суспільства. Залежно від розуміння сутності та структури соціально-психологічної готовності дошкільника до навчання, виявляють її основні компоненти:

- вміння спілкуватися з дорослими та однолітками, увійти до дитячого співтовариства та діяти спільно з іншими;
- прийняття позиції школяра;
- поява мотивації, бажання піти до школи;
- розвиток самооцінки та самоконтролю;
- виявлення основ самостійності, елементів саморегуляції, організованості [20].

Психологічна готовність включає формування готовності у дитини нової соціальної позиції. Дитина повинна усвідомлювати, що вона стала учнем, що має певні обов'язки і права. Ця готовність виражається ще й у тому, як дитина ставиться до себе, школи, вчителів, навчальної діяльності. Якщо дитина психологічно готова до школи, її не будуть приваблювати тільки атрибути шкільного життя, такі як підручники, олівці, зошити тощо. Її приваблюватиме можливість отримувати знання. Майбутньому учню необхідно свідомо керувати своєю поведінкою, пізнавальною діяльністю.

Психологічна готовність дитини до школи з'являється на рубежі дошкільного і молодшого шкільного віку. Якщо дитина отримала повноцінний розвиток у дошкільний період, то як наслідок, з'являється психологічна готовність до навчання у загальноосвітньому навчальному закладі [12].

Мотиваційна готовність до школи визначає бажання дітей відвідувати школу та отримувати там нові знання, вміння та навички, а також бажання зайняти нову для себе позицію школяра. Існують різні варіанти мотивації вчення, які можуть породжувати у дитини прагнення займатися навчальною діяльністю: інтерес до нових видів діяльності та до світу дорослих, прагнення стати схожим на них, встановлення та збереження позитивних взаємин з дорослими в сім'ї та школі, самолюбство та самоствердження.

Мотиваційна готовність до школи так само включає прагнення майбутнього першокласника до нової соціальної позиції школяра. Така

позиція характеризує ставлення дітей до школи та навчальної діяльності, а також до педагогів та до самого себе як до учня. До кінця періоду дошкільного дитинства бажання дитини йти до школи спонукається широкими соціальними мотивами та конкретизується у його ставленні до нового авторитетного дорослого – вчителя.

Дітей старшого дошкільного віку школа часто приваблює до себе зовнішніми, формальними атрибутами життя школяра – щоденником, навчальною літературою, портфелем, формою, шкільними правилами. У багатьох дітей, які досягли шести років, прагнення вступити до першого класу не пов'язано із справжньою потребою у зміні дошкільного способу життя. Навпаки, школа для таких дітей уособлює гру, схожу на доросле життя. Для такого першокласника на першому місці стоять соціальні аспекти школи, а не власне навчальні [47, с.31].

Але більшість дітей приваблює основна діяльність – навчання. Дитина ставиться до нього відповідально, хоче навчитися читати, писати, рахувати.

Інтелектуальна готовність. Інтелектуальна готовність – визначається як початкова ланка, на якій дитина має бути достатньо розвинена, повинна вміти узагальнювати, порівнювати, володіти іншими розумовими та логічними операціями, щоб перейти на більш високий рівень освітньої системи. У неї має бути розвинене образне та основи словесно-логічного мислення й мовлення [16, с. 33].

Крім того інтелектуальна готовність включає:

1. Сформовані в дитини початкові здібності у сфері навчальної діяльності, наприклад, навички щодо виділення навчальної задачі та розподіл її як самостійної;
2. Диференційоване сприйняття;
3. Аналітичне мислення, яке передбачає здатність дитини встановити основні та важливі зв'язки між предметами та явищами, а також обов'язкова навичка щодо відтворення зразка для наслідування;

4. Початок формування раціонального підходу до навколишнього світу;
5. Здатність та навичка логічного запам'ятовування та відтворення;
6. Здатність до набуття знань за рахунок докладання додаткових зусиль, інтерес до всього нового;
7. Здатність до розуміння та відтворення на слух основних мовних оборотів та слів;
8. Сформовані рухи руки;
9. Здатність до зорової координації [15, с. 33].

Педагогічна готовність до шкільного навчання передбачає формування у дітей необхідних умінь і навичок, враховуючи у процесі підготовки основні новоутворення і зміни у психіці дитини. Від організації освітнього процесу у дошкільному закладі залежить те, наскільки буде успішною дитина у школі.

Вихователь повинен навчати дітей мислити, порівнювати факти, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, збагачувати знання дітей про оточуючий світ. Навчити дитину читати, писати або рахувати не має бути першочерговим завданням ЗДО. Але ключовим завданням є створення підґрунтя для успішного навчання [12].

Загалом педагогічна готовність дитини до школи передбачає набуття дитиною таких компетентностей:

- розвиток мовлення;
- розвиток елементарних математичних уявлень;
- достатній рівень сформованості просторових і часових уявлень і орієнтувань [9].

Важливо сформувати у дитини дошкільного віку передумови навчальної діяльності – інтерес до навчання, специфічні навчальні уміння й навички (планування, організація та контроль діяльності).

Фізична готовність дітей передбачає :

- виявлення працьовитості;

- легкість відновлення сил після короткотривалого відпочинку;
- вміння виконувати роботу за правилами;
- займатися ігровою діяльністю у групі;
- успішне виконання завдання;
- відчуття задоволення від успіхів [11].

Сім'я теж не повинна стояти осторонь у підготовці дитини до школи. Залежно від того, наскільки батьки позитивно або негативно впливають на дитину, вона може вирости або доброзичливою, щирою, людяною, або егоїстичною, грубою, істеричною. Батьки мають поважати особистість дитини, підтримувати її починання, приділяти їй увагу, заохочувати активність, ініціативність, задовольняти потреби, але не потурати примхам. У протилежному випадку дитина не зможе повноцінно адаптуватися до нових умов, гармонійно розвиватися [12].

Р.Овчарової у поняття «готовність дитини до шкільного навчання» вводить такі компоненти, як психологічна й соціальна готовність, наявність психофізіологічних функцій, які є значущими для шкільного життя, розвиток пізнавальної активності і стан здоров'я. Ключовими параметрами готовності до школи вона вважає уміння спланувати роботу, співставлення результатів дій з метою, мотивація навчання, рівень інтелектуального розвитку дошкільника та ін. [55, с. 8].

Н. Нижегородцева і В.Шадріков під готовністю до шкільного навчання розуміють рівень фізичного, психічного і соціального розвитку дитини, що сприятиме якісному оволодінню шкільною програмою без шкоди для здоров'я дитини. Вони виокремлюють фізіологічну, психологічну, соціальну (особистісну) готовність до навчання в школі [5, с. 421].

Л. Венгер основними компонентами готовності визначає бажання навчатися у школі, бути учнем з достатнім рівнем розвитку, допитливим, активним; довільність поведінки та управління внутрішніми психічними процесами. Показником готовності є вміння дошкільника дотримуватися

заданого правила, виконуючи словесні інструкції дорослого. Проте великій кількості дітей 6-7 річного віку важко адекватно сприймати навчальну ситуацію: вони можуть ігнорувати зразок, інструкцію або алгоритм і працювати самостійно. Деякі – ставляться до інструкції як до формального зразка, який не вимагає самостійного міркування [77, с. 228].

На думку Н. Черепані, готовність дитини до шкільного навчання передбачає комплекс компонентів, які охоплюють інтелектуальну, емоційну, вольову, соціальну, морфологічну сфери розвитку дитини та її психічне і фізичне здоров'я. У своїй взаємопов'язаній сукупності вони становлять єдину систему шкільної зрілості, сторони якої є базовими якостями особистості як наслідку організованої підготовки до школи [76, с. 228].

Проблема готовності дитини до школи отримала достатній розвиток у дослідженнях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Але при цьому мають місце розбіжності як у термінології, так і в змісті і структурі компонентів шкільної готовності, їх кількісних і якісних характеристиках.

Отже, ознайомлення з літературними джерелами показує, що «готовність до школи» є складним психолого-педагогічним утворенням, якісною своєрідністю інтелектуального розвитку дитини та її психологічних особливостей, без яких неможливо успішно навчатися в масовій школі. Невід'ємною складовою готовності є досвід (знання, уміння і навички, набуті у спілкуванні і діяльності), наявний у дитини на момент вступу до школи. Важливу роль у підготовці дитини до школи відіграє її навчальний аспект.

Висновки до 1 розділу

Початок навчання у школі – найважливіший етап у житті дитини, про що зазначено у нормативно-правових документах: Законі України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти, Державному стандарті початкової освіти.

Подальше навчання багато в чому залежить від того, наскільки педагоги та батьки зможуть створити та реалізувати «успішну програму» підготовки дитини до принципово нових умов шкільної освіти. При переході дитини з дошкільної освітньої організації до школи змінюється весь спосіб життя, до якого звикла дитина. Поряд з ігровою діяльністю у житті дитини з'являється нова, соціально-обумовлена та соціально-значуща навчальна діяльність. Очевидно, що підготовка до неї має здійснюватись протягом усього дошкільного дитинства.

Старший дошкільний вік характеризується якісними новоутвореннями. Для дітей дошкільного віку 5-7 років характерне переважання суспільно значущих мотивів перед особистісними мотивами. Старший дошкільний вік характеризується інтенсивним розвитком вищих психічних функцій, розвивається наочно-образне мислення, довільне запам'ятовування, уява перетворюється на внутрішню діяльність дитини. Самооцінка досить адекватна, хоча і дещо завищена. Пізнавальний розвиток дошкільнят пов'язують із активним розвитком пізнавальних психічних процесів – уваги, пам'яті, мислення, сприйняття, уяви, мовлення. Збагачення когнітивної сфери дитини дошкільного віку спирається на гру та активне пізнавальне спілкування із дорослими. У старшому дошкільному віці активно функціонують усі процеси пам'яті та уваги і набувають системного, осмисленого та керованого характеру.

Готовність до школи у контексті нашого дослідження розуміється нами як складне, багатоаспектне явище, оскільки навчання в школі передбачає наявність конкретного запасу знань дитини про навколишній світ, сформованість уявлень і понять елементарного порядку, володіння розумовими операціями, вмінням узагальнювати та розрізняти предмети та явища навколишньої дійсності, умінням здійснювати планування та самоконтроль власної діяльності. Для майбутнього першокласника надзвичайно значущими є гарне ставлення до навчання, здатність

здійснювати самостійне регулювання поведінки, а також прояв вольових зусиль для реалізації навчальних завдань. Крім того, надзвичайно важливими є наявність навичок мовленнєвого спілкування, розвинена дрібна моторика руки та рухово-зорова координація. Недостатній розвиток хоча б одного із зазначених компонентів тягне за собою не повний ступінь готовності дитини до навчання у школі.

РОЗДІЛ 2 МЕТОДИ І ПРИЙОМИ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ НУШ

2.1. Констатувальний етап педагогічного експерименту

Успішний розвиток особистості, ефективність навчання дитини залежать від певного рівня підготовки її до школи. Тому необхідним є проведення педагогічного експерименту щодо дослідження готовності дошкільників до навчання. Готовність дитини шести-семирічного віку до школи визначається через дослідження рівня таких її компонентів, як інтелектуальна, мотиваційна та вольова готовності.

Інтелектуальна готовність старшого дошкільника визначається через рівень розвитку пізнавальних процесів, зокрема, вміння порівнювати, аналізувати, узагальнювати, робити самостійні висновки. Діти старшого дошкільного віку, користуючись засвоєною системою суспільно вироблених сенсорних стандартів, опановують деякими оптимальними методами обстеження зовнішніх якостей предметів. Застосування їх дає дитині диференційовано сприймати, аналізувати складні предмети. Підсумком інтелектуального розвитку старшого дошкільника стають вищі форми наочно-образного мислення, спираючись на які він отримує можливість вичленувати найбільш суттєві властивості, відносини між предметами навколишньої дійсності. Важливим критерієм інтелектуальної готовності є «високий рівень навчання», характерна особливість якого – вміння виділити навчальне завдання та перетворити його на самостійну мету діяльності.

До методик, що дозволяють визначити інтелектуальну готовність дошкільника та навчання у школі належать: «Пізнавальні картинки», «Графічний диктант», тест «Найбільш несхоже» Л. Вагнера, методика «Чобітки» Н. Гуткіної та ін.

Мотиваційна готовність розуміється нами як готовність дитини до соціальної позиції школяра, бажання вчитися у школі. Як правило, сформованість цього компонента визначається через бесіду з дитиною, а також тести шкільної мотивації – діагностична методика Л. Венгер, спрямована на виявлення основного компонента мотивації (пізнавальний або ігровий), тест-опитувальник на визначення сформованості «внутрішньої позиції школяра», тест «Сходінки успіху» тощо.

Вольова готовність дитини перед дошкільного віку характеризується оформленням в неї основних елементів вольової дії: здатність поставити мету, прийняти рішення, намітити план дії, виконати його, виявити певне зусилля у разі подолання перешкоди, оцінити результат своєї дії. Першочергове значення у формуванні волі у цьому віці має виховання мотивів досягнення мети. Методиками, які дозволяють оцінити сформованість вольової готовності дошкільника до навчання у школі, є: методика «Намалюй намисто» І. Аргінський; графічні диктанти, конструювання за зразком, бесіди з батьками про обов'язки дитини, про те, як вона реагує на похвалу чи засудження.

Педагогічний експеримент здійснювався на базі ЗДО № 72 м. Чернігова. В експерименті взяли участь група старших дошкільників, а саме 20 дітей (13 дівчат та 7 хлопців).

Метою експерименту було виявлення рівня готовності дітей до навчання в умовах НУШ.

На основі мети педагогічного експерименту були сформульовані завдання дослідження:

1. Вибір методик для визначення рівня готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі.
2. Визначення рівнів готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в НУШ.

Педагогічний експеримент проводився в декілька етапів:

1. Підготовчий етап проведення експерименту. На підготовчому етапі було відібрано систему критеріїв оцінки готовності дитини до школи, комплекс методів діагностування. Особлива увага приділялася методичній роботі педагогів та батьків, що брали участь в експерименті.

2. Дослідницький етап, що охоплює констатувальний експеримент.

3. Обробка даних дослідження.

4. Інтерпретація даних дослідження та формулювання висновків.

Надамо результати діагностики готовності дітей до навчання у школі.

Для визначення інтелектуальної готовності нами було обрано тест «Найбільш несхоже» Л.Вагнера. Тест розрахований на вивчення мислення і сприйняття дітей. З інвентарю необхідні вісім геометричних фігур: чотири кола – два синіх (велике й маленьке) і дві червоних (велике й маленьке); чотири квадрати – з них два сині (великий і маленький) і два червоні (великий і маленький).

Хід методики: фігури викладаються перед дитиною у будь-якому порядку, педагог просить уважно розглянути фігури, звернувши увагу дитини, що фігури різні. Потім просить розповісти, чим ці фігури відрізняються, а сам фіксує відповіді дитини. У процесі розповіді дитини педагогу можна ставити питання навідного типу, потім слід зробити узагальнюючий висновок про властивості фігур. Потім педагог дістає одну фігуру, викладає перед дитиною і просить знайти одну найбільш несхожу на цю фігуру серед тих, що залишилися. Вибрану дитиною фігуру викладають поруч із несхожою і просять дитину пояснити, чому вона вибрала саме цю фігуру з усіх, що залишилися. Відповіді дитини записуються. Завдання повторюється щонайменше два-три рази, тобто педагог вибирає послідовно 2-3 зразки, для яких дитина шукає найбільш несхожі (Додаток А).

Результати дослідження показали наступне: із 20 дітей високий рівень виконання завдання продемонстрували 8 дітей (40%), з них 6 дівчат (30%) та 2 хлопчики (10%); середній рівень – 8 дітей (40%), з них 6 дівчат (30%) та 2

хлопчики (10%); низький рівень – 4 дитини (20%), з них 1 дівчинка (5%) та 3 хлопчики (15%). Результати представлено на рис. 2.1.

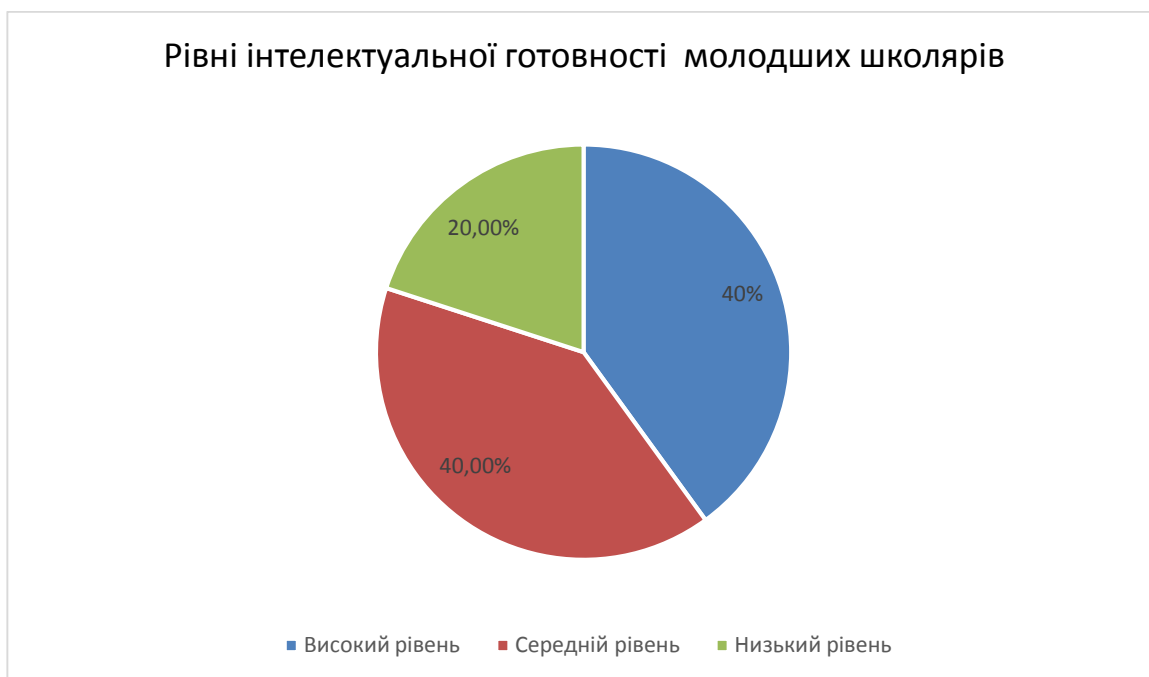

Рис. 2.1. Рівні інтелектуальної готовності

Найменше помилок було здійснено на третій спробі. Якщо порівнювати результативність виконання завдання за показниками статі, то кращі результати та меншу кількість помилок показали дівчата, ніж хлопчики. Якщо порівнювати, який із показників фігури при виконанні завдання викликав у дітей найбільші труднощі, то це, перш за все, розмір, потім форма, найменше помилок було допущено за параметром «колір фігури» при виборі несхожої фігури.

Оцінка мотиваційної готовності дітей до шкільного навчання. Ми скористалися діагностичною методикою «Формування внутрішньої позиції школяра» Л. Венгер, яка дозволяє виявити й основний компонент мотивації (пізнавальний або ігровий) [78, с. 53], проєктивною методикою «Сходи успіху» (діагностика самооцінки дитини).

За методикою Л. Венгер ми провели діагностичну бесіду, спрямовану на визначення «внутрішньої позиції школяра». Вона включає питання, які

допомагають визначити наявність пізнавальної та навчальної мотивації у дитини, а також культурний рівень середовища, в якому вона зростає (ДОДАТОК Б).

Мета: визначення вихідної мотивації навчання, уявлення про підготовку до шкільного навчання, ставлення до майбутньої шкільної діяльності, способу життя школяра, правил поведінки у школі.

Вибірка	Діти з домінуванням пізнавального мотиву	Діти з домінуванням ігрового мотиву
Старші дошкільники	14	6

Таблиця 2.1. Результати мотиваційної готовності до школи дітей дошкільного віку

Як видно з таблиці, у дітей переважає пізнавальний мотив діяльності.

Було проаналізовано розподіл пізнавального та ігрового мотивів залежно від статі дітей. Аналіз виявив, що дівчатка більше орієнтовані на пізнання та мотивацію до навчання, ніж хлопчики, що пов'язано як з фізіологічними особливостями статевого розвитку, і з психологічними особливостями розвитку самосвідомості хлопчиків і дівчаток. Це підтверджується дослідженнями у галузі вікової та тендерної психології, в яких відзначається фактор випереджаючого розвитку дівчаток у цьому віковому періоді, тобто у дівчат рівень сформованості вольової та пізнавальної саморегуляції вищий, ніж у хлопчиків.

Про ставлення дитини до майбутнього шкільного навчання ми дізналися з розмови про школу, в якій з'ясовували: чи хоче вона йти до школи, навіщо необхідно ходити до школи; чи можна не навчатися у школі;

як дитина вважає, чи буде цікаво школі чи ні; що там може бути цікавого тощо.

Для характеристики рівнів мотиваційної готовності ми взяли показники, запропоновані Н. Черепаня. Так, високий рівень характеризується бажанням дитини йти до школи, у дитини сформоване адекватне уявлення про неї; дошкільник позитивно ставиться до навчання; готовий до спілкування. Середній рівень визначається поверхневим уявленням дитини про школу, хоча бажання йти до школи присутнє; дитина недостатньо готова до прийняття нової соціальної ролі учня, сформованість засобів спілкування є низькою. Низький рівень виявляється у боязкості, страху дитини перед школою, неготовності до навчальної діяльності; не сформованості засобів спілкування; небажання йти до школи [77, с. 199].

Кількісні результати діагностики рівня сформованості внутрішньої позиції школяра за методикою Л. Венгер «Формування внутрішньої позиції школяра», представлені на рисунку 2.2.

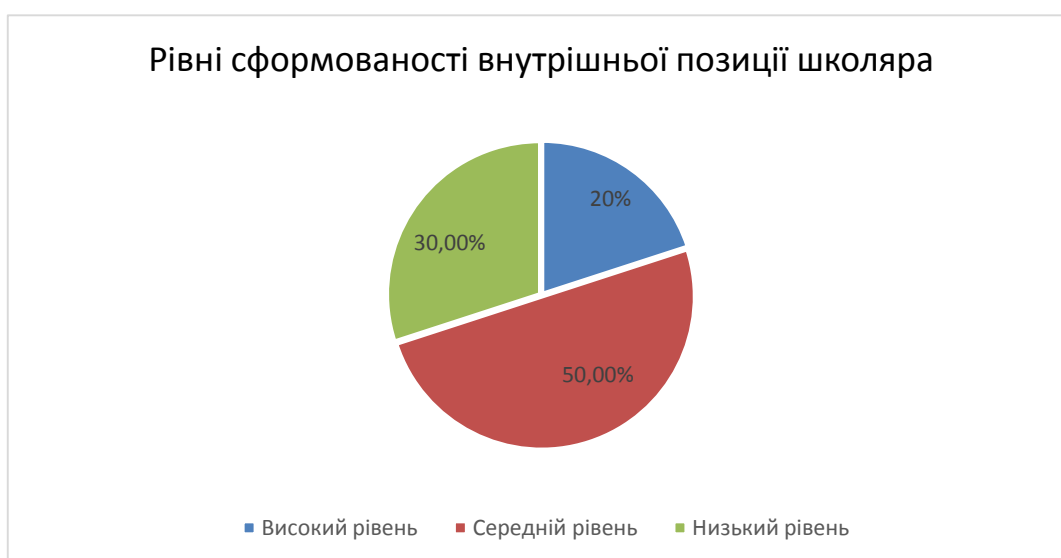

Рисунок 2.2 Результати діагностичного дослідження рівня сформованості внутрішньої позиції школяра за методикою Л. Венгер «Формування внутрішньої позиції школяра»

Таким чином, за цією методикою у 20% (4 дитини) спостерігається високий рівень сформованості внутрішньої позиції школяра, у 50% (10 дітей) наявний середній рівень сформованості, 30% (6 дітей) мають низький рівень.

На запитання педагога: «Якби сусідський хлопчик запитав тебе, що тобі найбільше сподобається у школі, що б ти йому відповів(ла)?», отримали такі відповіді: «Сподобається те, що дізнаюся нове», «Сподобається вчитися», «Сподобається те, що я буду ученицею», «Навчуся писати, читати, рахувати» тощо. Це свідчить про те, що у дітей досліджуваної групи достатньою мірою сформовано уявлення про школу, про спосіб життя школяра, про правила поведінки у ній.

У той же час на запитання: «Якби мама сказала, що ти ще маленький(а), тобі важко вставати і робити уроки, залишайся в дитячому садку, а до школи підеш наступного року, чи погодився(лась) б ти з такою пропозицією?», – дев'ять чоловік групи відповіли згодою, що говорить про недостатню сформованість вольових якостей у дошкільнят.

Також на запитання: «Якби у вас у класі захворіла вчителька, а директор запропонував би замінити її іншою вчителькою чи мамою, кого б ти вибрав?», – багато дітей відповіли, що вибрали б маму. Це говорить про те, що у дітей досліджуваної групи уявлення про ставлення до навчання, як основної та відповідальної справи, і ставлення до дорослого, як до вчителя, вимоги якого є обов'язковими для виконання, сформовано недостатньо.

Запитання педагога слухали уважно. Більшість дітей змогли дати розгорнуті відповіді, але все ж таки їм потрібен деякий час для обмірковування, тому в цілому по групі лише 4 дитини з високими результатами.

Ми бачимо, що діти цього віку показали достатній рівень сформованості внутрішньої позиції школяра, вони активно виявляють інтерес до нової соціальної ролі учня, до навчальної, як соціально значущої

діяльності, до нового типу шкільних взаємин (з дорослим, як з учителем, однолітками, як однокласниками).

З метою вивчення рівня сформованості самооцінки була використана методика «Сходи успіху» (ДОДАТОК Г). Мета: дослідження самооцінки дитини та впевненості в собі.

Дошкільнику показували малюнок сходів, що складається з семи сходинок, де середня сходинка має вигляд майданчика, і пояснювали інструкцію.

При аналізі результатів, ми звертали увагу, перш за все, на яку сходинку дитина сама себе поставила. Якщо діти ставили себе на сходинку «дуже хороші» і навіть «найкращі», це вважалось позитивною ознакою.

У будь-якому випадку це мають бути верхні сходи, оскільки становище на будь-якій з нижніх сходинок говорить про явне неблагополуччя в самооцінці та загальному ставленні до себе.

Кількісні результати діагностики рівня сформованості самооцінки за проективною методикою «Сходи успіху» у старших дошкільнят представлені на рисунку 2.3.

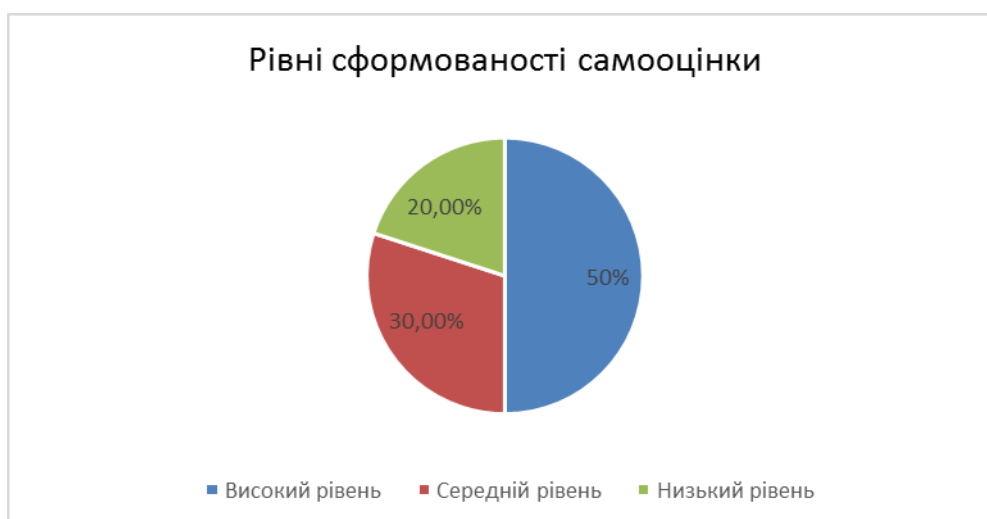

Рис. 2.3 Результати діагностичного дослідження рівня сформованості самооцінки за проективною методикою «Сходи успіху»

За проєктивною методикою «Сходінки успіху», чотири дитини мають низький рівень формування самооцінки, що становить 20%, шість осіб мають середній рівень сформованості самооцінки – 30%, десятих дітей (50%) – високий рівень.

Отже, більшість дошкільнят показали високий рівень сформованості самооцінки. Самооцінка дітей цього віку має тенденцію до завищення, при цьому дошкільник орієнтується на зовнішню оцінку оточуючих та створює свій власний образ з тих оцінок, які чує на свою адресу з боку дорослих та однолітків [11].

Також ми бачимо, що у дитини із заниженою самооцінкою підвищена самокритичність, вона не впевнена в собі, у своїх силах, тому не робить необхідних зусиль там, де могла б досягти успіху і визнання однолітків. Таким дітям необхідно давати додаткові завдання, наприклад у формі «домашніх заготовок», тим самим підвищуючи впевненість у собі, створювати ситуацію успіху.

Це може бути пов'язане з відторгненням чи суворим, авторитарним вихованням, у якому особистість дитини знецінюється. При цьому у дошкільника розвивається установка, що він або зовсім недостойний любові, або що його люблять лише за відповідність певним вимогам дорослих (які виконати дитина часом не в змозі).

Діти із підвищеною самооцінкою, навпаки, переоцінюють свої можливості і також не дуже стараються. За нашими спостереженнями, ці діти іноді порушують правила у грі з однолітками, багато сперечаються, доводять свою правоту, часто необґрунтовано. Таким дітям можна запропонувати завдання із ускладненням, додаткові завдання, допомогти товаришу, виконати взаємоперевірку в парах та інші завдання.

З метою виявлення сформованості вольових процесів, а також деяких особливостей інтелектуальної сформованості дітей дошкільного віку до навчання у школі, а саме – вміння уважно слухати, точно виконувати

вказівки, правильно відтворювати на аркуші заданий напрямок лінії, діяти самостійно за вказівкою педагога, ми використали методику «Графічний диктант».

Інвентар: аркуш паперу у велику клітинку з нанесеними чотирма крапками. На аркуші зверху праворуч фіксують ім'я дитини. Після отримання аркушів дітям слід уважно вислухати інструкцію педагога, яка містить попереднє пояснення завдання, після виконання завдання всі листи збираються, результати обробляються, відбувається підрахунок набраних балів, без урахування першого (тренувального) візерунка (Додаток В). Результати подано на рисунку 2.3.

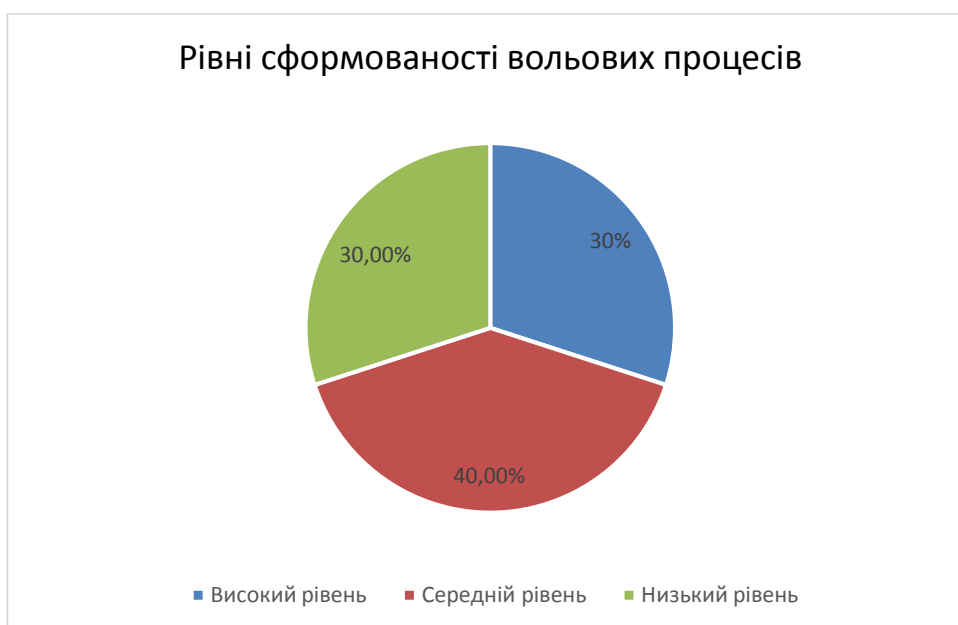

Рис. 2.3. Рівні сформованості вольових процесів

За результатами проведеної методики з 20 вихованців старшої дошкільної групи високий рівень виконання завдання спостерігається у 6 дітей (30%), середній рівень – у 8 дітей (40%), низький рівень – у 6 дітей (30%)

У зв'язку з отриманими результатами зазначимо, що роботи, що проводиться в ЗДО, не вистачає для підготовки дітей старшого дошкільного віку до школи. Ми спостерігаємо середній рівень інтелектуальної,

мотиваційної, вольової готовності дітей до навчання у школі. У зв'язку з цим нами було розроблено методичні рекомендації, які ми надали для впровадження у ЗДО № 72 м. Чернігова.

2.2. Методичні рекомендації щодо підготовки дітей дошкільного віку до навчання в умовах НУШ

З метою підвищення рівня готовності дітей дошкільного до навчання в умовах НУШ було розроблено методичні рекомендації та надано їх для впровадження у ЗДО № 72 м. Чернігова.

Як було досліджено вище, готовність дитини до школи з педагогічної точки зору передбачає володіння спеціальними вміннями і навичками, які визначаються програмами дошкільної освіти, а саме: розвиток мовлення, розвиток елементарних математичних уявлень та оволодіння способами перцептивних дій на рівні зорового співвіднесення; оволодіння кількісними уявленнями і навичками рахунку, достатнім рівнем сформованості просторових і часових уявлень і орієнтувань.

Крім того, у дошкільника повинні бути сформовані передумови навчальної діяльності – у вигляді інтересу до навчання, окремих навчальних умінь і навичок (планування, організації та контролю дій і діяльності в цілому).

Для досягнення вказаного результату необхідно створити відповідні педагогічні умови, які забезпечать формування у майбутнього першокласника готовності до навчання в школі.

З точки зору формування готовності в дітей віком старшого дошкільного віку до навчання істотного значення набувають організаційно-педагогічні умови:

1) забезпечення позитивного ставлення дитини до самої себе, формування уявлення про себе в контексті майбутнього переходу до шкільного навчання;

2) застосування організаційних форм співробітництва дітей дошкільного віку та дорослих, насамперед педагогів, які забезпечують позитивне ставлення дітей до занять, інтерес до навчання;

3) прийоми підтримки позитивних взаємин між дітьми та педагогами для зміцнення особистісних якостей дітей, що забезпечують формування внутрішньої позиції школяра до навчання.

З метою розширення, уточнення та конкретизації знань дитини про школу, розвитку у дитини прагнення навчатися, активізації словника на тему: «Навчальний заклад», «Шкільна атрибутика», формування готовності до навчання, у дитячому садку використовується ряд прийомів та способів:

- збереження зацікавленості дітей до нового, надання відповідей на питання, нових даних про відомі об'єкти.

- організація поїздок до навчальних закладів, ознайомлення з основними атрибутами шкільного життя.

- використання ребусів, завдань на шкільну тематику.

- організація виставки дитячих малюнків «Улюблена моя школа»;

- добір музичних творів про школу, прослуховування та обговорення їх;

- використання ігор та ігрових вправ: «Знайди шкільний предмет», «Збери портфель», «Що зайве» і т.д.

- розповіді про школу,

- читання художньої літератури про школу,

- заучування віршів на тему «школа»,

- розгляд ілюстрацій, що відображають шкільну життєдіяльність, та розмови щодо них,

- ознайомлення з букварем,

- відвідування у шкільній бібліотеці,
- ігри-забави спільно з першокласниками [14, с.112].

Основна мета ігор – розвиток інтелектуальних здібностей, мислення, пізнавального інтересу, сприяння дослідницькому та творчому пошуку дітей.

Для підвищення рівня готовності майбутніх першокласників до шкільного навчання проводяться ігрові вправи з формування у дітей позитивного ставлення до школи, розвитку пізнавального інтересу (бажання навчатися), формування навчальної мотивації, закріплення набутого досвіду.

- «Чарівна кулька»

Мета: налаштувати дітей на емоційно-позитивний лад, на спільну роботу.

- «Що мені потрібно до школи»

Мета: закріпити набутий досвід, формування навчальної мотивації.

- Вправа «Колективний малюнок»

Мета: розвиток у дитини прихильності до школи, вміння взаємодіяти з іншими дітьми, домовлятися, працювати у групі, сформувати позитивну установку на майбутнє, закріпити доброзичливе ставлення один до одного та повагу.

- Заняття «Космічна подорож»

Мета: Сприяти свідомому відношенню до дотримання правил рольової взаємодії, звертаючи увагу на якість ролей, що виконуються, їх соціальну значимість.

Ігри та вправи для розвитку передумов логічного мислення та здатності до узагальнення, такі як:

- «Розклади фігури»;
- «Назви зайве»;
- «Клади до відповідного»;
- «Назви одним словом»;

Ці ігри дозволяє вчити дітей порівнювати предмети, знаходити подібність за формою, величиною, кольором, матеріалом; розвиває спостережливість, мислення та мовлення дитини.

- «Зроби сам»

Мета. Формувати у дітей вміння аналізувати та порівнювати. Запропонувати дитині контурне зображення предмета, складеного з кількох геометричних фігур і набір цих фігур, вирізаних з картону. Дитина має скласти предмет з фігур.

- «Порівняй»

Мета. Вчити дітей уважно розглядати дві однакові картинки та знаходити відмінності. Розвивати у дітей увагу.

- «Килимок для ляльки»

Мета. Вчити правильно визначати розташування фігур на килимку. Закріплювати із дітьми назви геометричних фігур.

- «Четвертий зайвий»

Мета. Розвивати у дітей логічне мислення. Вчити аргументувати свою відповідь. Розвивати доказове мовлення.

- «Зайве слово»

Мета. Розвивати логічне мислення. Розвивати пам'ять та увагу.

- «У світі тварин»

Мета. Вчити дітей складати розповіді про тварин, згадуючи їхні звички, чим харчуються, де живуть. Розвивати мовлення, пам'ять та увагу.

- «Що я роблю»

Мета. Вчити дітей добирати слова – дієслова, що характеризує одну дію.

- «Назви за змістом слово»

Мета. Активізувати словниковий запас дітей та швидкість реакції при доборі потрібного слова. Розвивати мислення та увагу.

- «Що буває?»

Мета. Розвивати у дітей пам'ять, мислення та мовлення.

- «Відгадай за ознаками»

Мета. Вчити дітей відгадувати предмети за ознаками, задаючи питання, що наводять. Вчити правильно формулювати їх.

- «Угрупування слів»

Мета: Вчити дітей групувати слова за якоюсь ознакою. Розвивати мовлення.

- «Ланцюг подій»

Мета: Вчити дітей складати оповідання. Вправа не вимагає спеціальної підготовки та може проводитись під час прогулянок.

- «Як і чому?»

Мета: Розвивати у дітей логічне мислення, пам'ять. Чи знає дитина, як і чому відбувається те чи інше явище, для чого воно потрібне?

- «Чудовий мішечок»

Мета: Вчити зображати образ предмета, отриманий шляхом тактильно-рухового сприйняття.

- «Добери ключ до замку»

Мета: Тренувати дитину у складанні єдиного об'єкта з двох частин, орієнтуючись за кольором, а також добирати ключ до замку, зіставляючи замкову щілину та конфігурацію ключа.

- «Що художник намалював неправильно?»

Мета: Тренувати дітей у назві кольорів овочів і фруктів. Навчати називати помилки і коригувати їх.

- «Дай правильну відповідь»

Мета: Навчати дитину називати об'єкти з якістю. Удосконалювати швидкість, увагу та мовлення.

- «Дай назву тому, що в руці»

Мета: Розвивати тактильно-руховий аналізатор, пам'ять.

- «Заверши речення»

Мета: Сприяє підвищенню рішучості в собі, у своїх словах і силах.

- «Магічні окуляри»

Мета: Вчити дітей знаходити в реальності об'єкти різної форми, структури, кольору. Розвивати увагу, уяву.

- «Хто ким був?»

Мета: Формувати логічне мислення та уяву.

- «Те, що плаває, і що не тоне?»

Мета: Формувати спостережливість, допитливість, логічне мислення.

- «Будинки звірів»

Мета: Розвивати логічне мислення.

- «Чого не буває на світі?»

Мета: Удосконалювати у дитини фантазію. Навчати будувати розповідь складними повними реченнями. Стимулювати уяву дитини.

- «Придумай свою загадку»

Мета: Формувати мовлення у дітей. Збагачувати словник та виховувати звукову культуру мовлення.

- «Розкажи казку»

Мета: Розвивати мовлення у дитини.

- «У світі об'єктів»

Мета: Показує здатність знаходити та вивчати альтернативні рішення.

Таким чином, головна мета вихователя – продемонструвати дітям, що велику кількість незнайомого та захоплюючого вона може дізнатися у школі.

Формуванню позитивного ставлення до школи в дітей також сприяє дотримання режимних моментів, які привчають дітей до акуратності, самостійності, дисциплінованості.

Вихователь або батьки при роботі з дітьми, у спілкуванні з ними проводять аналогію між школою та дитячим садком, домагаючись при цьому, щоб знання дітей були пронизані почуттями очікування зустрічі зі школою. Рекомендації батькам описано в додатку Д.

Бесіди з дітьми про школу можуть включати наступні питання:

Навіщо потрібно вчитися? А ви хочете вчитися? Чому?

Як називається професія людини, яка вчить дітей?

Яким ви собі уявляєте вчителя?

Що необхідно учням для школи?

Як можна здогадатися, що знаходишся у будівлі школи?

Які приміщення є в школі і навіщо вони потрібні? тощо [9]

Таким чином, основне завдання педагогічного колективу дитячого садка та батьків дітей – показати дитині, що дуже велику кількість незнайомої та цікавої інформації дитина може з'ясувати в школі.

Вірші та розповіді про школу слід вибрати таким чином, щоб показати дітям різноманітні моменти шкільного життя: задоволення дитини, які йдуть у середній навчальний заклад; значимість та важливість шкільних знань; сутність шкільного викладання; шкільні дружні стосунки та потребу надавати допомогу шкільним друзям; правила поведінки у школі та під час уроків. Разом з тим важливо продемонструвати дітям образ «відмінного учня» та «не дуже хорошого учня». Діти старшого дошкільного віку із зацікавленістю приймають та правильніше запам'ятовують слова з гумористичним змістом.

При проведенні та використанні представлених вище способів, форм та методів розвитку готовності до школи не можна забувати про індивідуальні особливості кожної дитини.

Для розвитку готовності дитини до навчання у школі слід брати до уваги відповідні вимоги:

- слід виховувати зацікавленість дітей до всього нового, відповідати на їх питання, надавати нові дані про знайомі об'єкти;

- дуже важливо привчити дитину вірити у власні сили, не допускати формування меншовартості чи зарозумілості;

- розвивати в дитині здібності спілкування: навчити дитину товаришувати з іншими дітьми, розділяти з ними провали та досягнення;
- намагатися робити так, щоб дитина не сумувала під час навчального заняття.
- неприйнятно висловлювати надмірне занепокоєння щодо недостатніх успіхів та недостатнього просування вперед;
- недоцільно застосовувати завдання, які перевищують інтелектуальні можливості дитини [46, с. 85].

Необхідно спробувати встановити межі витривалості дітей та підвищувати тривалість освітньої діяльності щоразу на незначний час. Надайте дитині вибір, можливість займатися тим ділом, яке її захоплює.

- часто схвалювати дитину за її терплячість, завзятість. Ні за яких обставин не підкреслювати її безсилля у порівнянні з іншими дітьми;
- слід обговорювати з дітьми ті вимоги та норми, з якими вона зустрінеться у школі. Роз'яснювати їхню потребу та раціональність.

У своїй праці вихователям необхідно вводити в цілісний педагогічний процес не тільки різноманітні форми та методи роботи з ознайомлення дітей зі школою та навчання позитивного взаємини до неї, а й створювати предметно-розвиваючу сферу для збагачення життєвого навички дитини та оперативного її перетворення відповідно до нового змісту дидактичних задач [36, с.120].

Осмислений підхід до школи повинен поєднуватися з розширенням та поглибленням уявлень про навчальну діяльність. Матеріал про школу, який розповідається дітям, повинен бути не тільки зрозумілий, але й викликати позитивні емоції.

Помилкою з боку педагогів є гальмування пізнавального мотивування у дітей, яке полягає в ігноруванні вихователем бажання дитини до пізнання нового. Пізнавальна активність закладена у дитині самою природою, проте її можна сформувати або призупинити навчанням. Дошкільні роки вважаються

сензитивним етапом для розвитку пізнавальної активності, тому важливо в цей період активно підтримувати всілякі прояви природного бажання дитини до знань.

Дослідження показало, що необхідно обговорення проблеми взаємодії закладу освіти з сім'єю та створення єдиної установки на ефективну педагогічну взаємодію в питаннях підготовки до школи та потрібна цілеспрямована робота з батьками щодо формування готовності до школи.

Для батьківської зустрічі було підготовлено презентацію на тему «Компоненти готовності до школи», організовано педагогічну бібліотеку та виставку дидактичних ігор (бібліотеку ігор) на задану тему. Із запропонованої презентації батьки дізналися, які складові готовності до школи – це готовність дітей до зміни соціального статусу (бажання вчитися у школі та бути школярем), виникнення мотивації до шкільного навчання, розвиток самооцінки. У педагогічній бібліотеці, яка була організована в методичному кабінеті ЗДО, увага батьків була акцентована на літературу з формування у дітей бажання вчитися та мотивацію піти до школи.

Бібліотека ігор є нетрадиційною формою взаємодії із сім'єю. Оскільки всі ігри вимагають участі дорослого, це спонукає батьків більше спілкуватися з дитиною. Якщо традиція спільних домашніх ігор прищеплюється, у бібліотеці з'являються нові захоплюючі ігри, найчастіше вигадані вдома дорослими разом із дітьми. Знайомство з матеріалами педагогічної літератури та дидактичними іграми збагатило батьків знаннями щодо формування мотиваційної готовності до навчання у школі.

Далі було проведено:

- Круглий стіл «На шляху до школи»

Мета: ознайомлення батьків із віковими та соціально-психологічними особливостями дітей старшого дошкільного віку; організація спільної роботи закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи з формування готовності дитини старшого дошкільного віку до школи та сприятливої адаптації її до

шкільного навчання; побудова єдиної змістовної лінії, що забезпечує цю готовність.

Педагоги під час проведення круглого столу розповіли про формування особистісних якостей, необхідних для оволодіння навчальною діяльністю: допитливості, ініціативності, активності, довільності, самостійності. Поділилися своїм досвідом з формування мотивації до шкільного навчання та батьки першокласників, яких було запрошено на зустріч.

Також обговорили питання щодо оптимізації рухового режиму в сім'ї та підвищення рухової активності у майбутнього школяра. Надано рекомендації та практичні поради медсестрою дитячого садка, для батьків, майбутніх першокласників, у вигляді пам'ятки-листівки для збагачення знань про особливості психічного та фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Вчитель початкових класів, запрошений на зустріч, розповідав про необхідність довільного управління своєю поведінкою та вміння підкорятися правилам та інтересам групи (класу) та вимогам вчителя, формування відповідального та позитивного ставлення до школи. Дітей необхідно готувати до шкільного життя заздалегідь, необхідно їх навчати навичкам самостійності та організованості, пояснювати правила поведінки у школі. Не менш важливо дотримуватися й режиму дня: твердий розпорядок організовує дітей, привчає їх до порядку, виховує необхідне майбутньому школяреві почуття часу. На всі запитання батьків щодо формування внутрішньої позиції школяра, надавалися практичні поради та рекомендації: «Перед дошкільником необхідно ставити конкретну та певну мету, яку він має досягти. Обов'язково хваліть його, тим чи іншим способом заохочуйте, вірте в успіх дитини. Спілкуватися з дошкільнятами намагайтеся спокійно і стримано, зведіть до мінімуму заборони та осуд».

На закінчення зустрічі з метою отримання повного уявлення про результативність проведення круглого столу та розуміння значущості

готовності до школи, батьки поділилися своїми враженнями у формі ігрової вправи «Закінчи речення».

- Семінар-практикум «Педагогічні ситуації щодо формування самооцінки та внутрішньої позиції школяра».

Мета: набуття батьками, педагогами ЗДО досвіду ігрової взаємодії один з одним, ігрової культури спілкування у питаннях готовності (самооцінка та внутрішня позиція школяра) дітей до шкільного навчання.

Семінар спрямовано на освоєння батьками конкретних прийомів та методів сімейного виховання, а також надання допомоги дітям та батькам у питанні формування внутрішньої позиції школяра. На практиці батьки та педагоги ініціюють ситуації як позитивного, так і негативного характеру, шукають відповіді та діляться своїми враженнями. Семінар також налаштовує батьків на роздуми та спільне обговорення різних точок зору на питання семінару-практикуму, до пошуку найбільш підходящих форм поведінки, вправляє у логічності та доказовості міркувань, розвиває почуття педагогічного такту.

– «Поштова скринька».

Мета: надання можливості батькам задати питання, що їх цікавлять, з формування навчально-пізнавальних мотивів навчання до школи, зібрати для подальшого розгляду на батьківській зустрічі питання, що надійшли. Ця форма взаємодії дозволила батькам уточнити свої педагогічні знання щодо мотивації до шкільного навчання, поповнити їх знання, обговорити на подальших зустрічах із освітянами ЗДО та фахівцями проблеми мотивації до школи дітей старшого дошкільного віку

– Дискусія «Сім'я на порозі шкільного життя».

Мета: обговорення поглядів батьків, педагогів та вчителів щодо питання «Роль сім'ї у формуванні соціально-психологічної готовності до школи», підвищення рівня педагогічної культури учасників дискусії,

формування вміння всебічно аналізувати соціально-психологічну готовність до школи, спираючись на накопичений досвід.

Учасники під час дискусії обмінювалися думками щодо проблеми формування соціально-психологічної готовності до школи. В ігровій формі батьки виконували завдання «Визначення ступеня занепокоєння у зв'язку з шкільним навчанням, що наближається», аналізували причини цього занепокоєння. Також отримували практичні поради від вчителів та педагогів з цього питання (пам'ятки-листівки «Ігрові вправи, що сприяють формуванню самоконтролю та самооцінки у дошкільнят»). Потім вибирали та обговорювали фактори успішної підготовки та адаптації дошкільнят до шкільного навчання, розставляли їх на дошці за значимістю (ігрова вправа). За підсумками виконаного завдання організували диспут за участю освітян дитячого садка та вчителя початкових класів. Кожна подібна зустріч із батьками дає привід до роздумів, викликає бажання розмірковувати, аналізувати ситуації. У цій нетрадиційній формі взаємодії практично жоден з батьків не залишається осторонь, майже кожен бере активну участь, ділячись цікавими спостереження з особистого досвіду, висловлюючи слушні поради.

- Педагогічна бесіда «Причини неврозів у першокласників», пам'ятка-листівка «Формування успішності у дошкільника».

Мета: обмін думками медичного персоналу, батьків та педагогів щодо питання «Причини неврозів у першокласників», досягнення єдиної точки зору з цього питання, надання батькам кваліфікованої, своєчасної допомоги. Разом із медичним персоналом батьки брали участь в обговоренні питання психологічної готовності до школи, також розібрали питання фізіологічної готовності до шкільного навчання. Від фахівців отримали консультативну допомогу з цього питання, у вигляді корисних порад (листівки-пам'ятки «Формування успішності у дошкільника в ігровій діяльності»).

- Проведення екскурсії до школи.

Мета: збагачення батьків знаннями про особливості шкільного навчання, розвиток у дітей бажання піти до школи та вчитися, встановлення неформальних відносин між освітянами, батьками та дітьми. Вчитель початкових класів, на щорічній зустрічі «День відкритих дверей», проводить екскурсію освітнім закладом, показує класи, гардероб, спортивний та актовий зали, їдальню, кабінет медсестри тощо. Після вступної екскурсії розповідає дітям та батькам про те, чим займаються учні у школі. Дошкільнята сідають за парти, розглядають клас, дошку, шкільний куточок, виставку робіт учнів. Вчителька розповідає, як діти самостійно вчать писати, рахувати, читати, як цікаво та пізнавально проходять уроки, ранкові зустрічі. Говорить про те, як багато дізнаються школярі, відвідуючи уроки, показує підручники. Знайомить зі шкільними правилами, які має виконувати кожен учень, цікавиться, чи подібні правила існують у дитячому садку. Розповідає про те, що учні одного класу живуть дружною, веселою родиною, разом відвідують уроки, грають на перервах, ходять у походи, відвідують різні цікаві місця. На закінчення зустрічі запитує у дошкільнят їхнє враження про побачене, цікавиться, чи хочуть вони піти до школи, висловлює бажання побачитися з дітьми восени.

- Збагачення розвивального предметно-просторового середовища у групі, створення «Куточка школяра», сюжетно-рольова гра «Скоро до школи».

Мета: ознайомлення батьків з особливостями вікового та психологічного розвитку дітей старшого дошкільного віку, раціональними прийомами виховання та формування практичних навичок в ігровій діяльності. Розвивальне предметно-просторове середовище, в якому проходить виховно-освітній процес, відіграє істотну роль при формуванні компонентів соціально-психологічної готовності до шкільного навчання та яскравого образу школи. Для оптимізації розвивального предметно-просторового середовища у ЗДО було зроблено таке:

- Обладнаний «Куточок школяра в груповому приміщенні», який оснащений окремим столом (партою), стільцем, крейдою дошкою. На столі знаходяться підручники, в ящику столу зошити, прописи, пенал з різним канцелярським приладдям (ручки, олівці, гумка, лінійка, ножиці та ін.). На стіні розташовані плакати «Весела абетка», «Склад числа», збоку столу висить портфель;

- поруч із куточком, знаходиться шафа з букварями та іншими підручниками з різних предметів (підручники принесли батьки колишніх вихованців);

- в окремих контейнерах лежать додаткові атрибути для гри «Скоро до школи», які беруть дошкільники для самостійної ігрової діяльності.

- Відкриття у методичному кабінеті закладу освіти педагогічної бібліотеки «Читаємо про готовність до шкільного навчання».

Мета: збагачення батьків та педагогів знаннями про особливості формування соціально-психологічної готовності та виховання дітей старшого дошкільного віку до школи. Педагоги стежать за своєчасним обміном літератури, добором необхідних книжок. Методичний кабінет, де розташована бібліотека, можуть відвідувати як педагоги, і батьки майбутніх першокласників.

- у приміщенні групи розташований спеціальний інформаційний стенд для батьків, на якому представлена інформація щодо організації взаємодії з батьками в період підготовки дітей до школи. А саме: план заходів щодо формування та розвитку у дітей навчально-пізнавальних мотивів та пробудження інтересу до школи; план взаємодії з сім'єю питання готовності до школи (прийнятий та затверджений на батьківській зустрічі); рекомендації спеціалістів з цієї теми; графік роботи спеціалістів ЗДО. Дана форма взаємодії дозволяє не тільки знайомити батьків з питаннями формування соціально-психологічної готовності до школи через матеріали стенду, а й безпосередньо показати їм виховно-освітній процес у закладі

дошкільної освіти, передові методи роботи, доступно та переконливо давати батькам потрібну педагогічну інформацію.

Можна використовувати при взаємодії з батьками таку динамічну форму педагогічної пропаганди, як папки-пересувки, («Психологи радять батькам майбутніх першокласників»).

Отже, проводилася робота з удосконалення взаємодії закладу освіти та сім'ї у формуванні готовності до шкільного навчання. Ми показали значущість та цінність взаємодії ЗДО та сім'ї, визначили форми взаємодії батьків та закладу дошкільної освіти, підвищили педагогічну культуру спілкування у питаннях формування готовності до школи, освоїли техніку ігрової взаємодії з батьками, освоїли техніку ефективної взаємодії із сім'єю, підвищили педагогічну компетентність батьків у питаннях формування соціально-психологічної готовності до школи, познайомили батьків зі способами ігрового спілкування з дитиною в сім'ї для мотивації до школи та реалізували їх на практиці, збагатили розвивальне предметно-просторове середовище у групі. Умовою ефективної взаємодії ЗДО та батьків у формуванні готовності до школи виступає педагогічне просвітництво педагогів та батьків, використання різноманітних форм взаємодії з сім'єю та усвідомлене включення батьків до єдиного, спільного з педагогами ЗДО процесу виховання дитини, уникнення практики дистанціювання батьків.

Таким чином, прагнення дитини до школи залежить від роботи педагогічного колективу дитячого садка, взаємини сім'ї до процесу навчання дітей, особистих відмінних якостей кожної дитини.

Після впровадження поданих рекомендацій, вихователь ЗДО № 72 м. Чернігова Шурига І.В. засвідчила, що у дітей підвищилася пізнавальна мотивація, підвищився рівень розвитку інтелектуального та вольового компонентів.

Висновки до 2 розділу

Дослідження проводилося на базі ЗДО № 72 м. Чернігова з дітьми старшої дошкільної групи. У дослідженні брало участь 20 дітей. На основі аналізу літератури було дібрано діагностичні методики, що дозволяють визначити рівень готовності дітей до школи (інтелектуальний, мотиваційний, вольовий компоненти).

Для діагностики рівня сформованості означених компонентів нами використовувалися такі методики: тест «Найбільш несхоже» Л. Вагнера, діагностична методика Н. Гуткіна, спрямована на виявлення основного компонента мотивації (пізнавальний або ігровий), тест-опитувальник на визначення сформованості «внутрішньої позиції школяра», тест «Сходінки успіху», графічні диктанти.

Проаналізовано готовність дітей до навчання у початковій школі, а також підготовлено методичні рекомендації, що включають низку заходів для педагогів, батьків та дітей у закладі дошкільної освіти.

У практичній частині нашої роботи були підібрані ігри, завдання, вправи на формування готовності до школі старших дошкільників, а також форми взаємодії ЗДО з сім'єю.

ВИСНОВКИ

Проведене нами теоретичне та експериментальне дослідження щодо підготовки дітей дошкільного віку до навчання в умовах НУШ дозволило прийти до наступних висновків:

Підготовка дитини до школи на належному рівні значною мірою впливає на успішність її навчання у школі. Визначальне значення готовності до засвоєння шкільної програми мають вміння і навички, рівень розвитку пізнавальних процесів і пізнавальної діяльності дитини, особливості розвитку її інтересів і мотивів. Забезпечення наступності й перспективності в освітньому процесі між дошкільною і початковою освітою підтверджується Концепцією розвитку дошкільної освіти, Законом України «Про дошкільну освіту», Державним стандартом початкової освіти, Базовим компонентом дошкільної освіти та освітніми програмами.

Старший дошкільний вік – етап психічного розвитку віком від 5 до 7 років, який характеризується якісними новоутвореннями. Для дітей дошкільного віку 5-7 років характерно переважання суспільно важливих мотивів перед особистісними мотивами. Цей вік характеризується інтенсивним розвитком вищих психічних функцій. Розвивається наочно-образне мислення, довільне запам'ятовування, уява перетворюється на внутрішню діяльність дитини. Самооцінка досить адекватна, що дозволяє дитині 5-7 років об'єктивніше оцінювати результат своєї діяльності. Пізнавальний розвиток дошкільнят пов'язують з активним розвитком пізнавальних психічних процесів – уваги, пам'яті, мислення, сприйняття, уяви, мовлення. Збагачення когнітивної сфери дитини дошкільного віку спирається на гру та активне пізнавальне спілкування із дорослими.

Наразі не існує одного визначення поняття «готовність до школи». Під цим поняттям ми розуміємо складне психолого-педагогічне утворення, якісну своєрідність інтелектуального розвитку дитини та її психологічні особливості, без яких неможливо успішно навчатися в школі. Невід'ємною

складовою готовності є досвід (знання, уміння і навички, набуті у спілкуванні й діяльності), наявний у дитини на момент вступу до школи. Важливу роль у підготовці дитини до школи відіграє її навчальний аспект.

У роботі було проведено дослідження готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі. Педагогічний експеримент проводився на базі ЗДО № 72 м. Чернігова. В експерименті взяли участь група старших дошкільників, загальною кількістю 20 дітей. Діагностика рівня готовності в умовах дитячого закладу визначалася через дослідження рівня таких її компонентів, як інтелектуальний, мотиваційний та вольовий.

Аналіз результатів виявив, що 40% дітей продемонстрували високий рівень розвитку інтелектуального компоненту готовності, 40% – середній рівень, 20% – низький. Мотиваційний компонент сформований на високому рівні у 20% дітей, у 50% спостерігається середній рівень сформованості, 30% дітей мають низький рівень. Рівень самооцінки у дітей цієї групи завищений.

Вольовий компонент у 30% дітей знаходиться на високому рівні, середній рівень зафіксований у 40% , низький рівень – у 30% дітей.

Дані констатувального експерименту за узагальненими показниками виявили в цілому середній рівень підготовки дітей до школи. З метою підвищення якості підготовки дітей дошкільного віку до навчання в умовах НУШ вихователям ЗДО було надано методичні рекомендації. Вони включали перелік прийомів, що сприятимуть підготовці дітей до шкільного навчання, приклади ігор та вправ з формування у дітей позитивного ставлення до школи, розвитку пізнавального інтересу, формування навчальної мотивації, вправи на формування інтелектуальної готовності (вправи на порівняння, аналіз, знаходження подібності, розвиток мислення, мовлення).

Вихователь, якому ми надали ці рекомендації, засвідчив їх ефективність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко А.О. Диагностика принятия первоклассником нового возрастного статуса. Андрущенко А.О. Семейная психология и семейная терапия. № 3. 2017. С. 48–59
2. Антонюк В. З. Теоретичні аспекти формування інтелектуальної готовності дитини до навчання в школі В. З. Антонюк Загальна педагогіка та історія педагогіки. Вип. 8. 2012. С.4–7
3. Бабанский Ю.К. Избранные педагогические труды. Педагогика, Москва, 1989. 560 с.
4. Базовий компонент дошкільної освіти. Дошкільне виховання. Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. Київ: Видавництво, 2012. 26 с.
5. Беликов В.А. Философия образования личности: деятельностный аспект: монография В.А. Беликов. М. : Владос, 2004. 357 с.
6. Белкин А. С. Ситуация успеха. Как ее создать: [кн. для учителя] (Серия: Мастерство учителя: идеи, советы, предложения»). Просвещение, Москва, 1991. 176 с.
7. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии . Инфра. 2015. 392 с.
8. Бех І. Д. Дошкільна освіта: трансформаційні орієнтири. Дошкільна освіта в контексті ідей Нової української школи: збірник наукових праць за заг. редакцією Г.В. Беленької, В.І. Бондар, І.М. Шоробури. Хмельницький, 2020. С. 7-20
9. Біла І.М. Психологічні аспекти готовності до шкільного навчання. Дошкільна освіта в контексті ідей Нової української школи: збірник

- наукових праць. Київ, 2020р., 496с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/721181/1/%D0%94%D0%BE%D1%88%.pdf>
10. Богуславська Л. Готовність дитини до школи. Главник, 2004. 215 с.
11. Богуш А. М. Підготовка дітей до школи у вимірі дошкільної зрілості. Збірник наукових праць. Херсонського державного університету. Педагогічні науки. 2015. Вип. 67. С. 158-163. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2015_67_30
12. Бодяк К. П. Психологічні особливості підготовки дітей до навчання у загальноосвітньому навчальному закладі Електронний ресурс. URL:http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/v_1/7.pdf.
13. Божович Л.И. Отношение дошкольников к учению как психологическая проблема. Вопросы психологии школьника. Известия АПН РСФСР. Вып. 36 Россия, 1951. С. 3-28.
14. Бордовская Н.Н., Реан, А. Педагогика. Учебник для студентов. Питер, 2017. 304 с.
15. Брикунець Л. Готовність дитини до навчання у школі. Відкритий урок: розробки, технології, досвід. N 12. 2012. С. 32-34.
16. Бріскін Ю. А. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ. Лекція з навчальної дисципліни «Методи наукових досліджень у спорті». Львів, 2018. 11 с. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/17375/1/%D0%9E%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>
17. Буря Р. С. Готовим детей к школе. Кн. для воспитателя дет. сада. Москва, 1987. 93 с.

18. Венгер Л.А. Об уровне развития детей, поступающих в школу. Дошкольное воспитание. № 8. 1972. С. 33-38.
19. Визгалова Н.Б. Неперервність і наступність у навчанні як передумова забезпечення якості освіти. URL: https://imso.zippo.net.ua/wp-content/uploads/2017/12/6_vizgal.pdf
20. Волков Б. С. Возрастная психология. В 2-х ч. Ч. 1: От рождения до поступления в школу: учеб. пособие [для студентов вызов, обучающихся по пед. специальностям]. Владос. 2005. 366 с.
21. Горячев А. В. Дошкольное образование . 2014. 311 с.
22. Гриценко Л.И. Личностно-социальное воспитание: теория и практика. Волгоград: 2001. 192 с.
23. Гуткина Н.И. Диагностическая программа по определению психологической готовности детей 6-7 лет к школьному обучению. Психологическая наука и образование. Том. 2, № 2. Москва: 1997. № 2. С.28-35.
24. Датченко Н. (керівник колективу), к. пед. н. Оксана Корнеєва. ПЕРСПЕКТИВНІ ФОРМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ, БАЗОВАНІ НА ПРИНЦИПАХ ДРУЖНОСТІ ДО ДИТИНИ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ СТИСЛИЙ ВИКЛАД ЗВІТУ. 2019.
URL:<https://www.unicef.org/ukraine/media/1646/file/Promising%20forms%20of%20preschool%20education%20UKR.pdf>
25. Державний стандарт початкової освіти. № 87 Київ. від 21 лютого 2018 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
26. Дубич К. В. Особистісно орієнтоване виховання студентів в умовах соціокультурного середовища вищого навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 Рівне: 2007. 267 с.

27. Журова Л. Є., Кочурова Є. Е., Кузнецова М. І. Діагностика готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі . під ред. Л. Є. Журова. Тула: Джерельце, 1999. С.81 -104.
28. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ И ПЕРСПЕКТИВНОСТІ МІЖ ДОШКІЛЬНОЮ ТА ПОЧАТКОВОЮ ЛАНКАМИ ОСВІТИ URL: <https://sadok-partyzanske.klasna.com/uk/site/konsultatsiyi-dlya-vikhov.html>
29. Заброцький М. М. Основи вікової психології : навч. посіб. Навчальна книга. Тернопіль: Богдан, 2006. 112 с.
30. Закон України «Про дошкільну освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
31. Закон України «Про освіту» від 5.09.2017 № 2145-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
32. Запорожца А.В. Неверович Я.З. Развитие социальных эмоций у детей дошкольного возраста. Педагогика, 1986. С. 8-28.
33. Іщенко Л.В. Навчання дітей дошкільного віку рідної мови : навчальний посібник. Умань: Жовтий, 2013. 138 с. URL: http://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/1268/1/НАВЧАННЯ_ДІТЕЙ_ДОШКІЛЬНОГО_ВІКУ_РІДНОЇ_МОВИ.pdf
34. Каменская В.Г. Детская психология с элементами психофизиологии . В.Г. Каменская: Учебное пособие. ФОРУМ: ИНФРА-М, 2015. 288 с.
35. Камиш А.С. Нова Українська Школа. Новий Базовий компонент дошкільної освіти – що він пропонує і як пов'язаний із НУШ. 2020 URL:<https://nus.org.ua/articles/novyj-bazovuj-komponent-doshkilnoyi-osvity-shho-vin-proponuye-i-yak-pov-yazanyj-iz-nush/>
36. Карпенко З.С. Діагностика психічного розвитку дітей 6-7 років. Івано-Франківськ: 1993. 64 с.
37. Качалова Л. П. Педагогическая импровизация: теоретическое обоснование основных понятий, обеспечивающих диссертационное исследование: монографія. Л. П. Качалова. Шадринск, 2006. 185 с.

38. Козырева Е.И. Школа педагога-исследователя как условие развития педагогической культуры. Е.И. Козырева. Козырева, Е.И. Методология и методика естественных наук. Вып. 4. Сб. науч. тр. Омск: Изд-во ОмГПУ, 1999. 24 с.
39. Концепція розвитку дошкільної освіти URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2815-kontseptsya-rozvitku-doshklno-osvti>
40. Кравцова Е.Е. Психологические проблемы готовности детей к общению в школе. Москва : Педагогика, 1991. – 152 с.
41. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія: курс лекцій : навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 128 с.
42. Леонтьев А.Н. Психическое развитие ребенка в дошкольном возрасте. Вопросы психологии ребенка дошкольного возраста. АПН РСФСР, 1948. 131с.
43. Лисина М. И. Проблемы онтогенеза общения и подготовки к школе. Владос, 2016. 363 с.
44. Ляшенко О. І. Пріоритети розвитку української школи в умовах реформування освіти. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. Серія: Педагогічна. Вип. 22. Кам'янець-Подільський, 2016. С. 39–42.
45. Максименко В. П. Дидактика: курс лекцій: Навч. посіб. Хмельницький: ХмЦНП. 2013. 222 с.
46. Максименко С. Д., Максименко К. С., Главник О. П. Готовність дитини до навчання. Мікрос-СВС, 2003. 112 с.
47. Малятко. ГОТУЄМО П'ЯТИРІЧНИХ ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ. Київ, 2015. URL: <https://malyatko-school.kiev.ua/?p=2021>
48. Маргітич М. Я. Методика розвитку мовлення і навчання дітей дошкільного віку української мови. URL: http://genius-ja.uz.ua/images/files/-_pdf

49. Мільто Л. О. Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач : навч. посіб. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 156 с.
50. Міністерство Освіти і Науки. МОН ПРОПОНУЄ ДЛЯ ГРОМАДСЬКОГО ОБГОВОРЕННЯ ПРОЄКТ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ. Опубліковано 03 червня 2020 року о 12:39 URL:<https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-konceptsiyi-rozvitku-doshkilnoyi-osviti>
51. Мухина В.С. Шестилетний ребенок в школе. 2-е издание, исправленное и дополненное. Москва : Просвещение, 1990. 175 с.
52. Нестеренко В.В., Нікітіна В.В. Проблема підготовки дошкільників до навчання у школі у сучасних дослідженнях. Одеса : ПНПУ імені К.Д. Ушинського, 2011. С.188—194 .
53. Нетрадиційні методи навчання дітей дошкільного віку. URL:http://suklena.blogspot.com/p/blog-page_3.html
54. НУШ URL: <https://nus.org.ua/>
55. Овчарова Р.В. Готовность ребенка к школьному обучению и адаптация в школе Практическая психология в начальной школе. 2005. С.7-10.
56. Овчарук О.В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики. під заг. ред. К. І. С., 2004. 112 с.
57. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку. За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Піроженко Т. О., Гавриш Н. В., Панасюк Т. В., Рогозянський, О. С., Хартман О. Ю., Шевчук А. С. / Українська академія дитинства, 2017. 80 с. URL: https://vstart.com.ua/files/programa_vpevnenii_start_2017.pdf
58. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина»/ (науковий керівник проекту) Огнев'юк В.О., Беленька Г.В., Богініч О.Л., Богданець-Білокаленко Н.І. Київ, 2016. 344с. URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/osvitnya-programa-ditina-nmc.pdf>

59. Основа видавнича група. Типові педагогічні ситуації: класифікація та шляхи розв'язання конфліктних ситуацій. 13.03.2021 URL: <https://osnova.com.ua/tipovi-pedagogichni-situatsii-klasifikatsiya-ta-shlyahi-rozvyazannya-konfliktnih-situatsiy>

60. Основні напрямки розвитку та модернізації дошкільної освіти в Україні. URL: <https://sites.google.com/site/doshkilnaosvita2910/home/osnovni-napramki-rozvitku-ta-modernizaciie>

61. Павлов С.Н. Организационно-педагогические условия формирования общественного мнения органами местного самоуправления : автореф. дис. канд. пед. Наук. Магнитогорск, 1999. 23 с.

62. Палій А.А. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника Кафедра загальної та експериментальної психології . МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ Івано-Франківськ, 2013. 430с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/862.pdf>

63. Панібратська А.В. Науково-методична робота. ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ». Умань, Україна. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/89-suchasni-tekhnologiyi-rozvytku-profesinyoyi-maysternosti-maybutnikh-uchyteliv-25-zhovtnia-2018-r/173>

64. Печенко І. ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ДОШКІЛЬНОМУ ДИТИНСТВІ 6с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob_lsilsk_shkolu/16/visnuk_18.pdf

65. Програма розвитку дитини дошкільного віку “Українське дошкілля”. / Білан О. І., Возна Л. М., Максименко О. Л., Овчаренко Л. Р., Руханська Л. С., Самсін В. Р. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 264 с.

URL:<http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/Програма%20Українське%20дошкільня.pdf>

66. Проскура О. В. Психологічна підготовка вчителя до роботи з першокласниками. Навч посіб для студентів педагогічних факультетів. Київ: Основи, 1998. 224 с.

67. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога: Учеб. Пособие: В 2-х кн. 2-е зд., перераб. и доп. Гума-нит. зд. Кн. 1: Система работы психолога с детьми разного возраста. Центр ВЛАДОС. 1999. 384 с.

68. Савчин М. В. Василенко Л. П. Вікова психологія : навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2005. 360с.

69. Скаткина М. Н. Дидактика средней школы. Просвещение, 1982. 319 с.

70. Соколовська Н. Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти : збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра теорії та методик дошкільної освіти ; Дошкільна освіта – основа Нової української школи. Київ : Міленіум, 2020. 274 с. URL: <http://ped.kpnu.edu.ua/2020/12/23/doshkilna-osvita-osnova-novoi-ukrainskoi-shkoly/>

71. Стадненко Н.М., Ілляшенко Т.Д., Обухівська А.Г. Методика діагностики готовності до навчання в школі дітей шестирічного віку: Навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2001. 18 с.

72. Супрун М. О. Педагогіка: Підручник для духовних і світських закладів освіти. КДА, 2018. 400 с.

73. Ференець В.Б. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку. Національна академія педагогічних наук. Вісник Національної академії педагогічних наук України. Київ: 2020. 44 с.

74. Черепаня Н. І. Організаційно-педагогічні умови підготовки дітей до школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 наук. кер. Б. М. Андрієвський; Південноукр. регіон. ін-т післядиплом. освіти пед. кадрів. Херсон, 2006. 207

- с. URL:
<http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/304/1/%d0%a7%d0%95%d0%a0%d0%95%d0%9f%d0%90%d0%9d%d0%af%20%d0%9d%d0%b0%d1%82%d0%b0%d0%bb%d1%96%d1%8f%20%d0%86%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d1%96%d0%b2%d0%bd%d0%b0.pdf>
75. Черепаня Н. І. Проблеми готовності дитини до школи. Педагогіка і психологія: Формування творчої особистості: проблеми і пошуки. Зб. наук. праць. Вип. 33. Київ, 2004. С. 421-426
76. Черепаня Н. П. Педагогічні детермінанти готовності дитини до навчання у школі. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. - Вип. 27. 2013. С. 225-229. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2013_27_76
77. Чуб Н.В. Комплексні тести готовності дитини до школи. Харків: Видавнича група «Основа», 2007. 144 с.
78. Чумак В. В. Вікова психологія: навч. посіб. Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2015. 192 с.

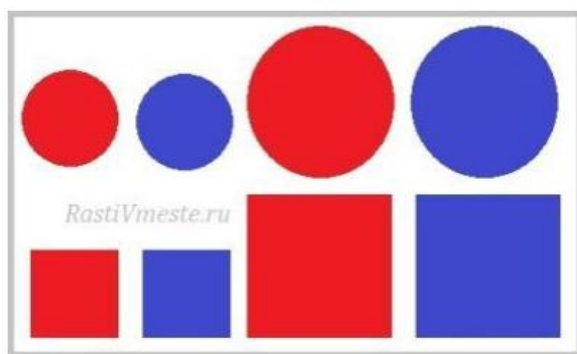
ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

«Найбільше несхоже» Л.А. Вагнер

Мета: вивчення мислення та сприйняття дітей.

Інвентар: 8 геометричних фігур, різних за формою, кольором, розміром. **Проведення тесту.** Перед дитиною в ряд викладається 8 геометричних фігур: 2 сині кола (маленьке і велике) 2 червоні кола (маленьке і велике); 2 сині квадрати (маленький і великий), 2 червоні квадрати (маленький і великий).

Діти 6-7 років самостійно вичленовують такі параметри: колір, величина, форма – і орієнтуються на ці параметри під час вибору фігури. Рівень виконання завдання визначаються кількістю ознак, на які орієнтується дитина під час виборів «найбільш несхожої» фігури, які вона назвала.

Нижче за середнє – переважання вибору за однією ознакою без називання ознаки.

Середній рівень – переважання вибору за двома ознаками та називання однієї.

Високий рівень – переважання вибору за трьома ознаками та називання однієї-двох.

Дорослий розкладає перед дитиною всі вищезгадані фігури в довільному порядку, можна їх покласти і в один ряд. Далі дорослий пропонує дитині розглянути фігури, що лежать перед нею. Він звертає увагу

дитини на те, що всі ці фігури різні, і просить розповісти, чим вони відрізняються одна від одної.

Необхідно простежити, щоб було названо всі відмінні ознаки фігур: колір, форма, розмір. Дитина може назвати їх більш доступним собі способом. Наприклад: одні великі фігурки, інші маленькі; ці круглі, а ці квадратні; одні червоного кольору, інші синього.

Можна допомогти дитині навідними питаннями. Наприклад, дорослий бере два кола одного кольору (дві фігури, що відрізняються за однією ознакою) і запитує у дитини, чим вони відрізняються (розміром: один великий, а інший маленький). Подібним чином відзначаються інші відмінні ознаки.

Потім робиться узагальнюючий висновок про те, що тут є фігури червоні та сині, круглі та квадратні, маленькі та великі. Після цього дорослий одну з фігур (в даному випадку не має значення, яку саме) дістає із загального ряду і кладе перед дитиною.

При цьому дитині дається завдання – знайти найбільш несхожу на цю фігуру з-поміж усіх інших. Також уточнюється, що тут є лише одна несхожа фігура.

Вибрану дитиною фігуру дорослий кладе поруч із вихідною і запитує її про те, чому вона вибрала саме цю фігуру, чому саме вона, на його думку, найбільш несхожа. Відповіді дитини фіксуються.

Завдання повторюється не менше 2-3 разів, тобто дитина знаходить несхожу фігуру для 2-3 зразків.

Оцінка результату обстеження

Високий рівень виконання завдання. Дитина при виборі найбільш несхожої фігури в переважній більшості випадків орієнтувалася на всі три ознаки і називала одну чи дві.

Середній рівень виконання завдання. Дитина в більшості випадків робила вибір найбільш несхожої фігури за двома ознаками і називала одну.

Низький рівень виконання завдання. Дитина орієнтувалася переважно на одну ознаку, не називаючи її.

ДОДАТОК Б

Тест-опитувальник визначення сформованості «внутрішньої позиції школяра».

Мета: визначити мотивацію дошкільника до навчання в школі

Інструкція: задайте дитині наведені нижче запитання та запишіть отримані відповіді.

Запитання:

1. Ти хочеш йти до школи?
2. Ти хочеш ще на рік залишитися у дитячому садку (вдома)?
3. Чим тобі найбільше подобається займатися в дитячому садку (вдома)? Чому?
4. Ти любиш, коли читають книжки?
5. Ти сам просиш, щоби тобі прочитали книжку?
6. Які у тебе улюблені книжки?
7. Чому ти хочеш іти до школи?
8. Чи намагаєшся кинути роботу, яка в тебе не виходить?
9. Тобі подобається шкільна форма та шкільне приладдя?
10. Якщо тобі вдома дозволять носити шкільну форму та користуватися шкільним приладдям, а до школи дозволять не ходити, то це тебе влаштує? Чому?
11. Якщо ми зараз гратимемо в школу, то ким ти захочеш бути: учнем чи вчителем?
12. У грі в школу що у нас буде довше – урок чи переміна?

Аналіз отриманих відповідей по тесту-опитувальнику:

Враховуються відповіді питання № 1, 2, 3, 4, 5, 10, 11, 12. При сформованій «внутрішньої позиції школяра» відповіді питання будуть такими.

№1 – Хочу йти до школи.

№2 – Не хоче ще на рік залишитися в дитячому садку (вдома).

№ 3 – Ті заняття, на яких вчили (літери, цифри тощо)

№ 4 – Люблю, коли мені читають книги.

№5 – Сам прошу, щоб мені прочитали.

№10 – Ні, не влаштує, хочу ходити до школи.

№ 11 – Хочу бути учнем.

№ 12 - Нехай буде довшим урок.

ДОДАТОК В

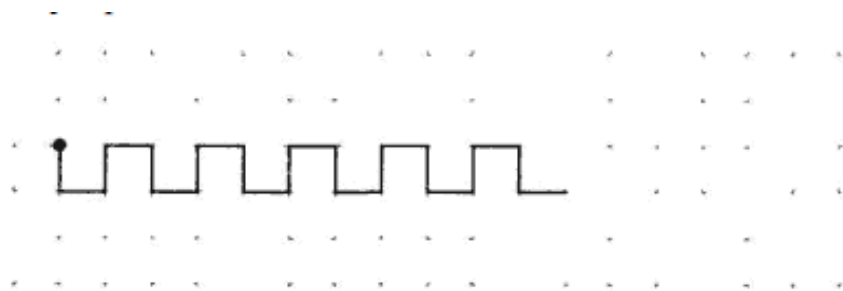
Графічний диктант

Методика спрямована на виявлення вміння уважно слухати та точно виконувати вказівки дорослого, правильно відтворювати на аркуші паперу заданий напрямок лінії, самостійно діяти за вказівкою дорослого.

Методика проводиться так: кожній дитині видається листок у клітинку з нанесеними на ньому чотирма точками. У правому верхньому кутку записуються прізвище та ім'я дитини. Після того, як усім дітям роздано листи, педагогом надається попереднє пояснення завдання.

Інструкції:

1. «Починаємо малювати перший візерунок. Поставте олівець на верхню точку. Увага! Малюйте лінію: одна клітина вниз. Не відривайте олівець від паперу, тепер одна клітинка праворуч. Одна клітка вгору. Одна клітка праворуч. Одна клітина вниз. Одна клітка праворуч. Одна клітка вгору. Одна клітка праворуч. Одна клітина вниз. Далі продовжуйте малювати такий самий візерунок самі».

2. Тепер поставте олівець на наступну точку. Приготувалися! Увага! Одна клітка вгору. Одна клітка праворуч. Одна клітка вгору. Одна клітка праворуч. Одна клітина вниз. Одна клітка праворуч. Одна клітина вниз. Одна клітка праворуч. Одна клітка вгору. Одна праворуч. А тепер самі продовжуйте малювати той самий візерунок».

Обробка результатів.

Результати виконання тренувального візерунка не оцінюються. У кожному з наступних візерунків оцінюється окремо виконання диктанту та самостійне продовження візерунка. Оцінка проводиться за наступною шкалою:

- точне відтворення візерунка – 4 бали, нерівність ліній, «тремтлива» лінія, «бруд» тощо не враховується та не знижується оцінка).

- відтворення, що містить помилку в одній лінії, – 3 бали.

- відтворення з кількома помилками – 2 бали.

- відтворення, в якому є лише подібність окремих елементів з візерунком, що диктувався, – 1 бал.

- відсутність подібності навіть в окремих елементах – 0 балів.

- за самостійне продовження візерунка оцінки виставляються за тією самою шкалою.

- таким чином, за кожен візерунок дитина отримує по дві оцінки: одну – за виконання диктанту, іншу – за самостійне продовження візерунка. Обидві коливаються від 0 до 4 .

Підсумкова оцінка роботи під диктовку виводиться із трьох відповідних оцінок за окремі візерунки шляхом підсумовування максимальної з них з мінімальною, оцінка, що займає проміжне місце або збігається з максимальною, або мінімальною, не враховується. Отримана оцінка може коливатися від 0 до 7. Аналогічно із трьох оцінок за продовження візерунка виводиться підсумкова. Потім обидві підсумкові оцінки підсумовуються, даючи сумарний бал (СБ), який може коливатися в межах від 0 (якщо за роботу під диктовку, та за самостійну роботу отримано 0 балів) до 16 балів (якщо за обидва види роботи отримано по 8 балів).

На основі отриманих даних можливі такі рівні виконання:

16-10 балів – високий;

6-9 балів – середній;

3-5 балів – низький;

0-2 бали – дуже низький.

ДОДАТОК Г**Діагностика формування самооцінки, Проективна методика «Сходишки успіху»****(Метод: експеримент, бесіда)****Мета:** дослідження самооцінки дитини та впевненості у собі.

Для отримання повнішої картини рівня соціально-психологічної готовності дитини до школи та підтвердження раніше отриманих результатів було використано методику «Сходишки успіху» з метою вивчення рівня самооцінки. Дитині показували малюнок сходів, який складається з семи сходинок, де середня сходинка має вигляд майданчика, і пояснювали інструкцію.

Інструкція: На найвищій сходинці опиняються найкращі люди: найдобріші, найрозумніші, найвихованіші, найорганізованіші. Подумай і скажи, на якій сходинці ти стоїш?

Очевидно, що чим вище сходинку вибирає собі дитина, то вище і позитивніше її самооцінка. Але іноді такий вибір свідчить про неадекватну оцінку своїх можливостей (прагнення видати бажане дійсністю). Не варто переконувати дитину, але можна поговорити з нею про досягнення, результати своєї праці та успіх.

При аналізі результатів, перш за все, ми звертали увагу, на яку сходинку дитина сама себе поставила. Позитивною ознакою вважалось, якщо діти ставили себе на сходинку «дуже хороші» і навіть «найкращі».

У будь-якому випадку це повинні бути верхні сходинки, тому що становище на будь-якій з нижніх сходинок, (а надто на найнижчій) говорить про явне неблагополуччя в самооцінці і загальному ставленні до себе.

Це може бути пов'язане з відкиданням чи суворим, авторитарним вихованням, у якому знецінюється особистість дитини. При цьому у дитини розвивається установка, що вона або зовсім не варта любові, або що її

люблять тільки за її відповідність певним вимогам (виконати які дитина часом не в змозі).

ДОДАТОК Д

Рекомендації батькам першокласників

Початок навчання у школі — це свято для дитини, це не лише навчання, а й нові знайомі, враження. Разом з тим, це нове середовище і необхідність підлаштовуватися під нові умови діяльності, що включають фізичні, розумові, емоційні навантаження для дітей. Щоб звикнути до нового середовища, дитині потрібен час — і це не два тижні і навіть не місяць. Фахівці зазначають, що первинна адаптація до школи продовжується від двох місяців до півроку. При цьому загальних рецептів бути не може, адаптація - тривалий та індивідуальний процес, який багато в чому залежить від:

- особистісних особливостей дитини;
- ступеня готовності до школи (не тільки інтелектуальної та психологічної, а й фізичної);
- від того, чи достатньо дитина соціалізована, чи розвинені в неї навички співпраці, чи відвідував вона дитячий садок.

Залежно від цих факторів дитина може бути успішно адаптована до школи, буде весела, спокійна, швидко знайде приятелів серед однокласників, без напруги виконає навчальні завдання, легко прийме правила шкільного життя, новий режим дня для нього буде комфортний (не плаче вранці, нормально засинає ввечері і т.д.). У дитини немає страхів щодо однолітків та вчителів, вона адекватно реагує на зауваження вчителя.

Якщо Ваша дитина зазнає труднощів у цей період, Ви можете їй допомогти, скориставшись нашими рекомендаціями:

- У перші тижні навчання першокласника у школі важливо допомогти дитині повірити у себе, у свої сили та можливості. Дитина розраховує на вашу підтримку у будь-якій ситуації.

– Варто виявляти інтерес до школи, класу, в якому навчається ваша дитина. Дуже корисно дитину просто послухати.

– Не треба критикувати свою дитину, краще підкреслити її успіхи. Діти навчаються не так на своїх помилках, як на своїх успіхах.

– Будь-яке моральне стимулювання, слова підтримки з боку дорослих допомагають дитині відчувати себе значущою у тій чи іншій діяльності.

– Не треба порівнювати свою дитину з іншими дітьми – це може призвести до зниження її самооцінки. Порівнювати рекомендуємо тільки нові успіхи вашої дитини з її попередніми досягненнями.

– Спілкування корисне без прямих засобів впливу (команд, погроз, зауважень, нотацій, покарань тощо). Прохання – найкраща форма ділового спілкування з дітьми. Основний принцип сімейного виховання - співробітництво в галузі спільних цілей. Головна умова сімейного виховання - атмосфера доброзичливості, щирості, чуйності та уваги; участь батьків у справах дітей, їхня зацікавленість; наявність позитивних почуттів. Для дитини необхідна свобода, самостійність, незалежність, її віра у свій успіх.

– У вихованні існують моменти, коли не можна лаяти та карати дитину. До них відносяться: хвороба або якесь нездужання; час харчування, час після сну чи перед сном, під час гри, під час роботи; відразу після фізичної чи душевної травми (падіння, бійка, погана відмітка, невдача) — потрібно принаймні перечекати, доки вщухне гострий біль; коли дитина не справляється зі страхом, з неухважністю, лінощами, з рухливістю, з дратівливістю, з будь-яким недоліком, додаючи щирі старання; коли проявляється нездатність, безглуздість, незручність, дурість, недосвідченість - тобто у всіх випадках, коли щось не виходить; коли внутрішні мотиви вчинку, найдрібнішого чи найстрашнішого, батькам незрозумілі; коли самі батьки втомилися, засмучені чи роздратовані з якихось причин.

– Діти позитивно та шанобливо сприймають відповідальне ставлення батьків до виконання обіцянок.

– Для збагачення інтелектуально-емоційної сфери дитині потрібно разом гуляти, грати, працювати, секретувати з батьками.

– Важливо, щоб і вдома, і в школі дитина була у безпеці. Завдання дорослих — навчити обходитися без них в най елементарніших ситуаціях.

Так як, вступаючи до школи, дитина на довгий час залишається одна, без нагляду батьків, а пізніше багато дітей на підставі письмового дозволу батьків самотійно ходять із дому до школи і назад, пріоритетом стає безпека дитини.